

OSNOVE HORTIKULTURNEGA OBLIKOVANJA

Prvine hortikulturenega oblikovanja in kompozicije v prostoru

Mojca SODIN

Naslov: OSNOVE HORTIKULTURNEGA OBLIKOVANJA, 1. VSEBINSKI SKOP
Izobraževalni program: HORTIKULTURNI TEHNIK
Modul: OSNOVE HORTIKULTURNEGA OBLIKOVANJA

Sklop: 1. VSEBINSKI SKLOP: Prvine hortikulturenega oblikovanja in kompozicije v prostoru
KPOK1 - Načrtuje prvine hortikulturenega oblikovanja
KPOK2 - Načrtuje uporabo barvne teorije v hortikulturenem oblikovanju
KPOK3 - Načrtuje uporabo oblik prostorskega reda
KPOK4 - Načrtuje medsebojni odnos prvin v kompoziciji hortikulturenih elementov

Avtorica: Mojca SODIN, univ. dipl. ing. agr.

Strokovni/-a recenzentka: Romana Špes, mag. kmetijstva
Lektor/-ica: Sergeja Jekl, prof. slovenščine

Celje, 2010

Opombe: Vse fotografije so last avtorice.

© Avtorske pravice ima Ministrstvo za šolstvo in šport republike Slovenije.

Gradivo je sofinancirano iz sredstev projekta Biotehniška področja, šole za življenje in razvoj (2008 – 2012).

Operacijo delno financira Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada ter ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007 – 2013, razvojne prioritete: razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja, prednostna usmeritev: Izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistemov izobraževanja in usposabljanja.

Vsebina dokumenta v nobenem primeru ne odraža mnenja Evropske unije. Odgovornost za vsebino dokumenta nosi avtor.

Ključne besede: hortikultura, rastline, oblikovanje, kompozicija, prostor,

Povzetek

Učbenik z vajami Osnove hortikulturenega oblikovanja in kompozicije v prostoru, 1. sklop – Prvine hortikulturenega oblikovanja in kompozicije v prostoru je namenjen dijakom in dijakinjam izobraževalnega programa hortikultureni tehnik. Seznan nas z osnovami oblikovanja v hortikulturi ter z vlogo rastlin pri oblikovanju v prostoru in krajini. Rastline uporabimo kot prvine (elemente), s katerimi oblikujemo hortikulturene prostore. Pomembno je vedeti, da rastline vplivajo na kakovost in razpoznavnost prostora, v katerem živimo, bivamo in delamo – naravne, kulturne in urbane krajine in da so rastline sestavni del našega vsakdanjega življenjskega okolja in predstavljajo prostorsko vrednoto. Učbenik temelji na dejstvu, da postanejo zaradi oblikovanja hortikulturene ureditve lepše.

KAZALO VSEBINE

	str.
1. UVOD.....	1
Kaj je hortikultureno oblikovanje?	1
Kaj je kompozicija?	2
Rastline v prostoru	2
Kako zaznavamo rastline, življenjski prostor in okolico?	5
2. OSNOVNE PRVINE OBLIKOVANJA (LIKOVNE PRVINE).....	9
Točka	10
Linija	12
Oblika, prostor, volumen, ploskev	13
Svetlo temno	18
3. BARVNA TEORIJA.....	19
Kaj so barve?	19
Dimenzije barv	20
Sezonska obarvanost	21
Barve v prostoru	22
4. OBLIKE PROSTORSKEGA REDA.....	25
Kompozicijska načela ali kompozicijski principi	25
Zlati rez	26
Ritem	26
Harmonija	27
Dominacija	27
5. POMEN KOMPOZICIJE PRI HORTIKULTURNEM OBLIKOVANJU.....	28
Zaznavanje prostora	29
Zlaganje sestavin v kompozicijo	29
Hortikultureno oblikovanje v krajini	30
5. PRILOGE: Vaje	33
PRILOGA 1	35
PRILOGA 2	37
PRILOGA 3	40
PRILOGA 4	44
PRILOGA 5	45
PRILOGA 6	46
PRILOGA 7	47
6. VIRI	48

KAZALO SLIK

	str.
Slika 1: Hortikultureno oblikovanje je zelo široko področje	1
Slika 2: Šopek	1
Slika 3: Postopek zasaditve grede na Šoli za hortikulturo in vizualne umetnosti.....	1
Slika 4: Kompozicija listov belega lokvanja (<i>Nymphaea alba</i>) na vodni gladini.....	2
Slika 5: Rastline so sestavni del našega vsakdanjega življenjskega okolja	3
Slika 6: Krajinski vzorci vplivajo na kakovost in prepoznavnost prostora.....	3
Slika 7: Mnoge rastline v naravi so zaščitene	4
Slika 8: Vsak zaznava okolje in prostor nekoliko po svoje	5
Slika 9: Barve, razporeditev rastlin poskrbijo za prijetno vzdušje v prostoru	6
Slika 10: Rastline so pomemben element hortikulturenega oblikovanja.....	6
Slika 11: Tudi pri parkovnem oblikovanju so potrebna znanja o razporejanju rastlin v prostor.....	7
Slika 12: Znanja o nastajanju cvetličnih vezav se stalno dopolnjujejo	9
Slika 13: Za postavljanje rastlin v oblikovani prostor potrebujemo znanje.....	10
Slika 14: Prostor je lahko prazen ali pa se v njem nekaj dogaja. Ena sama pikica pomeni preskok iz nič v nekaj.....	10
Slika 15: Drevo deluje kot točka v naravi	11
Slika 16: Linija je lahko del konstrukcije. Vse linije se na sliki stekajo v skupno težišče	12
Slika 17: Linije v naravi	12
Slika 18: Linije nakazujejo gibanje.....	13
Slika 19: Okrogle oblike z veliko dekorativnih elementov vnašajo baročno vzdušje v prostor	14
Slika 20: Zaprta oblika	15
Slika 21: Vse oblike na skupni osnovi zaznamo kot celoto.....	15
Slika 22: Prostor.....	15
Slika 23: Travnata površina je izrazito dvodimenzionalna	16
Slika 24: Barve v vrtu	19
Slika 25: Rumena in vijolična barva v zasaditvah	20
Slika 26: Rastline v naravi imajo najrazličnejše barvne vzorce.....	20
Slika 27: Temnejši elementi pridejo do izraza na svetlem ozadju	22
Slika 28: Kompozicija elementov v prostoru	25
Slika 29: Preprosta kompozicija cveta v vazi	28
Slika 30: Značilen krajinski vzorec kulturne krajine. Drevesasta in grmovna razrast vnašata v prostor razgibanost in je prijeten motiv.	30
Slika 31: Krajine Slovenije	35
Slika 32: Krajinski vzorci v krajini z značilnimi rastlinami	36
Slika 33: Skica izdelka z izrazitimi linijami	39

KAZALO TABEL

	str.
Tabela 1: Strokovni izrazi	2
Tabela 2: Strokovni izrazi	8
Tabela 3: Strokovni izrazi	13
Tabela 4: Strokovni izrazi	17
Tabela 5: Strokovni izrazi	21
Tabela 6: Strokovni izrazi	24
Tabela 7: Strokovni izrazi	32
Tabela 8: Rastline in barve.....	45

OKRAJŠAVE IN SIMBOLI

EU	European Union (Evropska unija)
org.	organska
oz.	oziroma
RS	Republika Slovenija
str.	stran
št.	številka
t.i.	tako imenovana
tj.	to je

Spoštovane dijakinje in dijaki!

"Nič ni preveliko, nič ni preveč čudovito, nič ni nemogoče."

(Eileen Caddy)

Področje hortikulturenega oblikovanja z rastlinami postaja vedno pomembnejše. Zato je zelo pomembno, da poznamo njegove osnove. Zlasti moramo dobro poznati rastlinske vrste in njihove likovne lastnosti. Le tako jih znamo kombinirati med seboj in jih umeščati v okolje, ki ima določene zahteve. Strokovnjaki s tega področja sodelujejo s strokovnjaki mnogih drugih ved, zato so ta znanja osnov oblikovanja še toliko bolj pomembna.

Ljudje imamo radi, da je naše bivalno, delovno in rekreacijsko okolje tudi zelo prijetno. Kadar se pri umeščanju rastlin v prostor premalo potrudimo ali pa imamo premalo znanja, so nekatere hortikulturene ureditve 'manj lepe' od drugih ali celo kazijo okolje in krajino. Zato so potrebna določena znanja tudi z likovnega področja, kot so znanja npr. s področja kompozicije, barvnega reda... Zavedati se moramo, da so hortikulturene ureditve vedno sestavni del širše okolice in se morajo z njo zlivati. Tako je zaželeno, da imamo poleg znanja tudi smisel za estetiko in da, če nas to področje res zanima, zelo veliko časa namenimo stalnemu izobraževanju. Torej, res ni nič nemogoče in znanja ni nikoli dovolj, nikoli preveč. Pomembno je tudi to, da vemo, da pri umeščanju rastlin v prostor nosimo tudi določeno odgovornost do videza krajine in do vseh tistih, ki tukaj bivajo. Zato moramo dobro poznati tudi znanja drugih področij, zlasti znanja o ohranjanju narave. Biti moramo tudi kulturno razgledani.

Za hortikulturene ureditve pa ni dovolj samo, da so estetske, da so skladne z okolico, da poskrbijo za biotsko ravnotežje v naravi, pomembno je tudi, da so uporabne. Zato, nič ni preveč čudovito, če ni uporabno. Vrt, ki ga zasadimo, cvetlična vezava, darilo, ki ga aranžiramo, morajo izpolnjevati to zahtevo. Zadovoljiti morajo zahteve ljudi, katerim so namenjeni.

Naši izdelki morajo biti tudi tehnično dovršeni. Izpolnjevati morajo določene zahteve varnosti. Zato je pomembno, da uporabimo kvalitetne, zdravju neškodljive materiale in da upoštevamo standarde in predpise s tega področja.

Pri prenašanju zamisli in idej na papir in iskanju najustreznejših rešitev, je pomembno, da poznamo osnove prostoročnega skiciranja in risanja. S takim načinom razmišljanja bomo najhitreje in najbolje prišli do novih rešitev. In naše ideje o hortikulturenih ureditvah ne bodo samo povprečne. Med prostoročnim risanjem smo namreč prisiljeni veliko natančneje opazovati okolico in zato tudi razmišljati o neki ideji. Pri prostoročnem risanju potrebujemo različna pisala. Najbolje je, da jih preizkusimo in tako ugotovimo katera nam ustrezajo. Seveda lahko uporabimo tudi različne vrste papirja, ki se med seboj razlikujejo po trdoti, barvi, vpojnosti. Za namene čisto navadnih skic lahko uporabimo čisto navaden A4 80 gramski papir ali pa A3 risalne liste. Če želimo dobro risati, je zaželeno, da veliko vadimo in osvojimo tehniko risanja. Obstajajo različna navodila, tudi priročniki, seminarji za izpopolnjevanje tehnike risanja.

Znano je, da so mnogi znani arhitekti in oblikovalci, za svoje ideje in za preizkušanje svojih zamisli, porabili na km papirja. Tako je pač. Nič ni prečudovito, vse se lahko izboljša.

Pri snovanju idej nam pridejo prav tudi mnoga druga znanja, zlasti znanja s področja zgodovine vrtno umetnosti, umetnostne zgodovine in pomembna je tudi splošna kulturna razgledanost.

Ko nam postane jasno, kaj želimo narediti, se lotimo izdelave idejnega načrta. Idejni načrt ne vsebuje preveč detajlov, ampak samo osnovni koncept ureditve. Podrobnostim se posvečamo šele kasneje, ko smo zadovoljni z osnovno zamisljo, ki jo lahko tudi večkrat popravimo in izboljšamo. Šele nato se lotimo podrobnosti. Detajle rišemo v večjih merilih, celotno situacijsko postavitev pa v manjših merilih. Izdelamo lahko tudi različne prostorske prikaze celotne postavitve. Izdelamo jih kot makete ali pa jih prikažemo s posebnimi tehnikami risanja.

Včasih so se celotni načrti risali na roke, na velike kose papirja, danes pa so to tehniko zamenjali računalniki. Vendar do osnovnih zamisli še vedno prihajamo s prostoročnim risanjem.

Gradivu so dodane tudi priloge z vajami.

Želim vam veliko uspehov na poti,

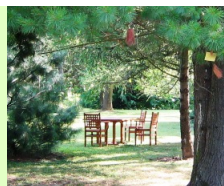
Mojca Sodin

V gradivu, ki je pred vami, vas bodo spremljali naslednji kaŕipoti. Sledite jim.

Primer hortikulturenega oblikovanja

Kako načrtujemo, kako razporedimo rastline, katere materiale uporabimo? Zakaj?

Ali veŕ?

Kaj je prostorska vrednota? Zakaj rastline vplivajo na razpoznavnost prostora? Kje srečamo travniŕke sadovnjake?

Ŗeliŕ vedeti veĉ?

Z uporabo rastlin v prostoru so povezani tudi mnogi drugi pojmi.

Poglej in raziŕĉi

1. vsebinski sklop: PRVINE HORTIKULTURNEGA OBLIKOVANJA IN KOMPOZICIJE V PROSTORU

Videti v stvareh več, kot na videz kažejo, je bistvena lastnost vsakega ustvarjalnega človeka. Naj bo znanstvenik ali umetnik. Milan Butina (1997)

Slika 1: Hortikultureno oblikovanje je zelo široko področje

Hortikultureno oblikovanje je zelo široko področje. Oblikovali bomo cvetlične vezave, nasadke, urejali gredice, manjše vrtove, pomagali ostalim strokovnjakom na področju urejanja prostora in krajine. V tem sklopu bomo spoznali osnove oblikovanja. Kompetence tega sklopa so:

- načrtuje prvine hortikulturenega oblikovanja,
- načrtuje uporabo barvne teorije v hortikulturenem oblikovanju,
- načrtuje uporabo oblik prostorskega reda v hortikulturenem oblikovanju,
- načrtuje medsebojni odnos prvin v kompoziciji hortikulturenega oblikovanja.

1. UVOD

V uvodnem delu bomo spoznali, kaj je hortikultureno oblikovanje, kaj je kompozicija in kakšno vlogo imajo rastline pri oblikovanju v prostoru in krajini.

Kaj je hortikultureno oblikovanje?

Hortikultureno oblikovanje obsega zelo široko področje. Zavedati se moramo, da zaradi oblikovanja postanejo hortikultureni prostori lepši, pridobijo na vrednosti, v njih se raje zadržujemo.

Hortikultureni tehniki sodelujejo pri oblikovanju in urejanju manjših vrtov, oblikujejo in zasadijo grede v teh vrtovih, oblikujejo in izdelujejo cvetlične vezave, jih razporejajo v prostoru ...

Za takšno odgovorno delo potrebujemo veliko znanja.

Slika 2: Šopek

Tudi za izdelavo majhnega šopka (slika 2) moramo poznati osnove oblikovanja. Le tako vemo, kako in na kakšen način združujemo posamezne elemente v celoto.

Primer hortikulturenega oblikovanja

Kako načrtujemo, kako razporedimo rastline, katere materiale uporabimo? Zakaj?

Na zastavljena vprašanja trenutno še ne poznate odgovorov; sčasoma pa jih boste spoznali, korak po koraku. S prvinami hortikulturenega oblikovanja pa si bomo pomagali pri spoznavanju osnov nastajanja in oblikovanja hortikulturenih prostorov. Slika 3 prikazuje postopek zasaditve grede, kjer so pri nastajanju grede upoštevali osnove oblikovanja v prostoru. Nastajajoča pot deluje kakor linija v prostoru, rastline pa kot posamezne točke vredne ogleda.

Slika 3: Postopek zasaditve grede na Šoli za hortikultureno in vizualno umetnost

Kaj je kompozicija?

Kompozicija je **razporeditev elementov** (rastlin, cvetov, materialov...) po prostoru. Zelo lepe primere kompozicij srečamo tudi v naravi.

Slika 4 prikazuje razporeditev listov belega lokvanja (*Nymphaea alba*), na vodni gladini. Beli lokvanj raste pri nas v naravi. Najdemo ga tudi na **Lovrenških jezerih**.

Slika 4: Kompozicija listov belega lokvanja (*Nymphaea alba*) na vodni gladini

Poglej in razišči: Strokovni izrazi

Razložite strokovne izraze prikazane v tabeli 1.

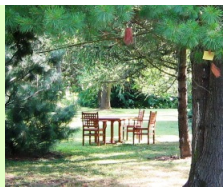
Tabela 1: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• hortikultureno oblikovanje• oblikovanje• oblikovanje vrtov• kompozicija• cvetlične vezave• šopek• rastline• Lovrenška jezera	<ul style="list-style-type: none">• materiali• prostorska vrednota• razpoznavnost prostora• naravna, kulturna, urbana krajina• travniški sadovnjak• laški topol• lokvanj• razporeditev elementov
---	---

Rastline v prostoru

»Odkar se človek zaveda samega sebe, odkar je postal zares človek, je živel v najtesnejši povezanosti z rastlinami in s celotno naravo. Kako tudi ne, saj je sam njen sestavni del. Rastline so mu dajale hrano in zavetje, povezava je bila življenjsko pomembna. Ta povezava se je ohranjala skozi vse čase in je prav tako pomembna tudi danes. Posebej pomembna je povsod tam, kjer se način življenja odteguje od povezanosti z naravo. In sicer v vsem, začeni s človekovimi številnimi dejavnostmi, ki so v veliki meri utesnjene v zaprte prostore, z bivalnimi navadami, celo s prostim časom, ki ga veliko ljudi preživlja v avtih na potovanjih ali kako drugače, kjer ni pravega zraka in sonca. To se dogaja zlasti v urbanih naseljih, v mestih, kjer so ljudje najbolj odtrgani od narave in vsega, kar je povezano z njo. Rastline komaj še poznajo in komaj se še zavedajo, da je zdrav način življenja tako močno povezan z njimi, da nam dajejo hrano, da nam čistijo zrak, da ugodno vplivajo na podnebne razmere, da

vplivajo na splošno počutje in so pomembne za še marsikaj drugega. Življenja brez rastlin ni. Ljudje se tega v glavnem veskozi zavedamo.« (Strgar, 2001, 9)

Ali veš?

Zakaj rastline vplivajo na razpoznavnost prostora? Kaj je prostorska vrednota? Kje srečamo travniške sadovnjake?

- Da so rastline sestavni del našega vsakdanjega življenjskega okolja in predstavljajo **prostorsko vrednoto**.
- Rastline vplivajo na kakovost in **razpoznavnost prostora**, v katerem živimo, bivamo in delamo – **naravne, kulturne in urbane krajine**.
- Rastline uporabimo kot prvine (elemente) s katerimi oblikujemo hortikulturene prostore.

Slika 5 prikazuje okolje na podeželju z značilnimi travniškimi sadovnjaki, ki še danes ponekod pomembno sooblikujejo podobo slovenske pokrajine. Večina med njimi je bila zasajena v času med prvo in drugo svetovno vojno in v obdobju malo po njej. So ekosistem in hkrati habitat za različne rastlinske in živalske vrste.

Tradicija pridelovanja sadja ima v Sloveniji bogato zgodovino.

Slika 5: Rastline so sestavni del našega vsakdanjega življenjskega okolja

Želiš vedeti več?

Z uporabo rastlin v prostoru so povezana tudi mnoga druga znanja.

1. Slika 6 prikazuje gričevnato kozjansko vinogradniško krajino z vinogradi, sadovnjaki, topoli (*Populus nigra 'Italica'*, jagned, laški topol), ki dajejo značilen krajinski vzorec.

Kadar v krajini prepoznamo značilne vzorce (značilno razporeditev njiv, vinogradov, značilnih rastlin, naselij), govorimo o kulturni krajini. Pravimo, da v krajini srečamo značilne agrarne **krajinske vzorce**. Ti se od krajine do krajine spreminjajo, včasih se tudi ponavljajo.

Slika 6: Krajinski vzorci vplivajo na kakovost in prepoznavnost prostora.

Poglej in razišči: Krajinski park Logarska dolina

1. Oglejte si predstavitev Krajinski park Logarska dolina, ki jo najdete na naslovu:

http://www.business-biodiversity.eu/uploads/xY/dO/xYdODPVAiIWDZHNS-jDZ_Q/Avgust_Lenar_Day1.pdf

2. Raziščite, razložite in predstavite

- Krajine, ki jih prikazuje predstavitev. Kje se nahajajo? Narišite zemljevid Slovenije in na njem označite njihovo mesto nahajanja.
- Izraz izjemna kulturna krajina, tudi z drugimi primeri. Pomembne izjemne krajine Slovenije najdete v literaturi in na internetu. Preberete si lahko tudi članek Lipiška izjemna kulturna krajina (Kozamernik J., (online), 2009), ki ga najdete na naslovu:

http://lipicanci.com/wp-content/uploads/2009/09/2_lipiska-izjemna-kulturna-krajina.pdf

Podrobno si oglejte značilne **krajinske vzorce** (str. 6), ki nam veliko povedo o razporeditvi rastlin v okolju. Predstavite jih.

- Na kaj se prebivalci navezujejo pri urejanju okolja. Zakaj?
- Predstavite rastline, ki v krajini prevladujejo.
- Posebne zanimivosti.

V prilogi se nahaja vzorec za izdelavo dela vaje. Lahko si pomagata z njim. Za ostale vsebine pripravite svoje delovne liste, kjer lahko vajo oblikujete povsem po svoje. Predstavite lahko tudi kakšen drug krajinski park, ki ga dobro poznate. Pozorni bodite predvsem na značilne rastline in na oblikovanje delovnih listov.

Vprašanja za ponavljanje. Razložite naslednje trditve in pojme:

- Rastline predstavljajo prostorsko vrednoto.
- Rastline vplivajo na kakovost in razpoznavnost prostora.
- Z rastlinami oblikujemo hortikulturene prostore.
- Kaj je krajinski vzorec?
- Kaj je kulturna, urbana, naravna krajina?
- Zakaj so nekatere rastline zavarovane? Predstavi nekaj primerov.

Slika 7: Mnoge rastline v naravi so zaščitene

Na sliki 7 se nahaja združba velikega zvončka (*Leucojum vernum*), ki mu pravimo tudi kronica. Raste predvsem na vlažnih tleh, prepoznamo ga po tem, da ima cvetne liste bele barve. Vsi so enako veliki, njihov vrh pa je obarvan rumeno. Cvetovi so obrnjeni k tlom. V naravi rastoč je zaščiten.

Kako zaznavamo rastline, življenjski prostor in okolico?

V okolju zaznamo dražljaje, kot so svetloba, barva, zvok, hrup, vročina, mraz, pa tudi tiste, ki jih oddajajo drugi ljudje. Dražljaje zaznamo s čutili.

Včasih na nas deluje premalo dražljajev, včasih pa smo z njimi preobremenjeni. Po **teoriji optimalnega draženja**, potrebuje vsak človek za normalno delovanje možganov optimalno raven draženja. Kar pomeni, da če je dražljajev premalo, jih iščemo, in če jih je preveč, jih skušajmo zmanjšati.

Slika 8 prikazuje lepo urejeno parkovno, tudi rekreacijsko površino, ki pa jo vsak med nami zaznava po svoje. Nekaterim so všeč barve, drugim razporeditve rastlin...

V prostoru se dobro počutimo, kadar nas dražljaji pomirjajo, osrečujejo, bogatijo...

Med zaznavanjem sprejemamo obvestila in informacije iz okolja, nato pa jih razlagamo po svoje, kar je odvisno od naše genetske zasnove. Pri zaznavanju dražljajev sodeluje naša celotna osebnost - naši spomini, navade, trenutno ali trajno čustveno in intelektualno stanje. **Zato vsak zaznava okolje nekoliko po svoje.**

Slika 8: Vsak zaznava okolje in prostor nekoliko po svoje

Na zaznavanje močno vplivajo tudi družbeni odnosi. Veliko vlogo pri tem ima okolje, v katerem živimo. Zato je **izobraževanje** na tem področju tako pomembno, saj se lahko o tem veliko naučimo.

Vsa ta znanja lahko uporabimo pri urejanju prodajnega okolja, pa tudi bivalnega, poslovnega, rekreacijskega prostora, npr. v cvetličarni, drevesnici, vrtnariji, vrtnem centru... Zato so vsa ta znanja zelo pomembna tudi pri trženju izdelkov ter storitev. Če bodo na kupce in tiste, ki v takšnem okolju bivajo in delajo, delovali ugodni dražljaji, se bodo ti v okolju in prostorih dobro ali slabo počutili. Zato se bodo vračali v okolje, se odločali za nakup, bodo zadovoljni in postali bodo porabniki naših izdelkov ter storitev.

Z videzom izdelkov, okolja in prostorov vplivamo na vedenje ciljnih kupcev, hkrati pa je to lahko konkurenčna prednost podjetja; naši izdelki ali storitve se pozitivno razlikuje od ostalih na trgu. Pravimo, da imajo **konkurenčno prednost** v njihovih očeh.

Primer: Počutje v okolju

**Zakaj se v nekaterih prostorih počutimo dobro, v drugih slabo?
Kdaj bodo porabniki naših izdelkov ali storitev zadovoljni?**

Radi živimo v lepo urejenem okolju. Tudi v bivalnem, prodajnem okolju in v poslovnih prostorih vplivajo na nas različni dražljaji. Slika 9 prikazuje lepo urejen prostor druženja v prostem času. Kakšne dražljaje zaznavate?

Dražljaji, ki vplivajo na nas so, npr.:

- osvetlitev prodajalne, poslovnega prostora,
- barve v prostoru in na izdelkih,
- prijaznost prodajnega osebja,
- gneča v prostoru,
- temperatura prostora,
- vonjave - cigaretni dim, vzdušje (slika 9).

Slika 9: Barve, razporeditev rastlin poskrbijo za prijetno vzdušje v prostoru

Ali veš?

Zakaj so rastline in cvetje pomemben element hortikulturenega oblikovanja? Zakaj so pomembne zaznave?

Človek umešča cvetje in rastline v prostor skozi vsa zgodovinska obdobja, tako se tudi znanja o umeščanju le – teh, in tudi o njihovem nastajanju, stalno dopolnjujejo in razvijajo. Sodoben način bivanja in kakovosten način življenja zahteva od nas, ki se ukvarjamo s hortikulturo, tudi nova znanja, ne le o rastlinah, tudi o drugačnih tehnikah dela, o novih principih o varovanju okolja, o **trajnostnem razvoju**, o značilnostih kulturne, urbane krajine, o značilnostih podeželja, o **kulturi bivanja**, pa tudi nova znanja o urejanju ter **umeščanju rastlin** in cvetja v visoko kvalitetne bivalne, poslovne in javne prostore. Tako lahko vplivamo tudi na to, kako bodo potencialni kupci zaznali naše ustvarjanje ter kako se bodo počutili v teh prostorih. Uporaba cvetja in rastlin v hortikulturi zahteva multidisciplinarni pristop.

Rastline imajo velik vpliv na počutje ljudi, zato so pomembni element hortikulturenega oblikovanja. V hortikulturenih ureditvah rastline preiščujemo in pri tem izkoriščamo njihove oblikovne prednosti. Pazimo, da jih razporedimo tako, da vsaka pride do izraza. Upoštevamo **celotno zunanjo podobo** rastline z višino, širino, obliko, barvo cvetov in listja, teksture... So dekorativni element v prostoru.

Slika 10: Rastline so pomemben element hortikulturenega oblikovanja

Naše zaznave, znanje in mišljenje o tem kako bi oblikovali prostor se stalno spreminjajo in dopolnjujejo; tako kakor se spreminja način življenja, spreminjajo se hiše, v katerih bivamo... Vendar, prostor 'posedujemo' le za kratek čas, tako kakor smo ga dobili v varstvo od naših prednikov, ga zapuščamo svojim zanamcem. Zato je posebno pomembno, da poskrbimo za njegovo ohranjanje in biološko ravnovesje. Pazimo tudi, da ne ustvarjamo 'kiča'.

Včasih rastline razporejamo, ne da bi upoštevali znanja, ki so pri tem pomembna (slika 10). **Pomembne pa so tudi zaznave**, ki jih doživimo, medtem ko opazujemo zasaditev. Pravimo, da ima vsaka postavitev svojo zgodbo. Predstavljamo si lahko tok reke, gibanje pa je doseženo z razporeditvijo grede v različne nivojske višine in s pravilno razporeditvijo

različnih velikosti prodnikov. Ali na sliki 11 poznate gibanje, ki predstavlja tok reke? Ali si lahko predstavljate svet bogat z rečnimi naplavinami, tla pa so izrazito prodnata.

Tudi pri parkovnem oblikovanju so potrebna znanja o razporejanju rastlin v prostor, če želimo doseči **vizualni učinek** in prijetno počutje tistih, ki delajo in bivajo v tem prostoru. Tudi tukaj so nekatere rastline pomembnejše (delujejo kot točke vredne ogleda), ostale pa le dopolnjujejo njihovo vlogo, kakor prikazuje slika 11.

Slika 11: Tudi pri parkovnem oblikovanju so potrebna znanja o razporejanju rastlin v prostor

Vendar pa, kakor ugotavlja Pečjak (2006, 64) »umetniški izdelki in naravni pojavi zbujaajo emocije, vendar počasneje, ker zahtevajo kontemplacijo, duševno poglobitev, celo razmišljanje. Pomembna je kvaliteta emocij. **Kič** vzbuja zelo enovite in pozitivne emocije, pri gledanju umetniških stvaritev pa so emocije neprimerno bolj pestre, zapletene, neredko mešane, med njimi so tudi negativne. Avtorje **kiča** ne navdihuje estetska ali kaka druga temeljna potreba, razen potreba po senzaciji in 'glasnosti'. Čudno je le to, da njihove izdelke večkrat sprejemajo v razstavne prostore in na festivale«

Poglej in razišči: Oblikovanje z rastlinami

1. **Pripravite svojo zbirko slik** z različnih področij hortikulturenega oblikovanja.

2. V nekaterih Evropskih državah ima hortikultureno oblikovanje daljšo tradicijo. **Oglejte si galerijo slik** iz 90 ha velikega parka v Berlinu (Blitzer Garten) in **pripravite razlago**. Fotografije različnih delov parka so dostopne na različnih naslovih. Prikazujejo vsakdanji utrip v parku, praznovanja in druženja, vrt zdravnih rastlin, rožni vrt... Del parka je posebej namenjen otrokom, in sicer igranju in učenju. **Poiščite različne motive v parku**. Galerije slik so dostopne na:

- <http://www.gruen-berlin.de/parks-gaerten/britzer-garten/uebersicht/>
- <http://www.gruen-berlin.de/parks-gaerten/britzer-garten/foerderkreis/>
- <http://www.gruen-berlin.de/parks-gaerten/britzer-garten/bildergalerien/>
- <http://www.gruen-berlin.de/parks-gaerten/britzer-garten/spielen-lernen/>

V Berlinu se nahaja tudi Marzahn, rekreacijski park, ki prikazuje tudi sedem različnih oblik **vrtnih umetnosti sveta**. **Poiščite primere**. Tukaj se nahaja tudi največji **kitajski vrt** v Evropi. Velik je 2,7 ha. Ustanovljen je bil v sodelovanju s partnerskim mestom Peking. Na Kitajskem so izdelali načrte, vse stavbe so originalne. Tudi gradnjo so izvedli kvalificirani kitajski delavci. Srce kitajskega dela parka je 4500 kvadratnih metrov veliko jezero, ob katerem rahlo ukrivljene poti vodijo mimo značilnih rastlin. Slike si oglejte na:

<http://www.gruen-berlin.de/parks-gaerten/gaerten-der-welt/ueberblick/>

3. Poiščite razlago strokovnih izrazov v tabeli 2.

Tabela 2: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• kultura bivanja• japonski vrt• umeščanje rastlin v prostor• točke vredne ogleda• trajnostni razvoj• razvrednotena krajina• ekosistem	<ul style="list-style-type: none">• vrtna umetnost sveta• kitajski vrt• celostna zunanja podoba• vizualni učinek• hortenzija• <i>Polygonum affine</i>
--	--

Želiš vedeti več?

Napačno vnašanje rastlin v krajino. Rastline kot element preoblikovanja razvrednotene krajine.

Človekov obstoj je od nekdaj tudi simbolično povezan z naravo. Kadar je v harmoniji z naravo, je v harmoniji s samim seboj. Ko je ugotovil, da s svojim mačehovskim odnosom do narave ruši ravnovesje v njej, se je pri njem izoblikovala **ekološka zavest**. Ekološko ozaveščeni posamezniki so tudi duhovno dorasli.

Kadar se v okolju poruši ekosistem ali pa se vzpostavi nek nov ekosistem, ki ima manjšo možnost regeneracije in predstavlja tujek v krajini, govorimo o **razvrednoteni krajini**. To se lahko zgodi tudi z napačnim vnašanjem rastlin v krajino. Hkrati pa lahko z rastlinami razvrednoteno krajino preoblikujemo in ji damo spet zanimiv, predvsem pa uporaben videz. Tako postane razvrednotena krajina kulturna krajina, ki ima svoj simbolni pomen.

Vprašanja za ponavljanje:

- S katerimi čutili se odzivamo na dražljaje iz okolice?
- Zakaj se ljudje na dražljaje iz okolja različno odzivamo?
- Od česa je odvisno, kako se bomo počutili v določenem okolju?
- Zakaj je pomembno, da se naši izdelki in storitve odlikujejo po kakovosti in lepem videzu?
- Poiščite sliko/fotografijo okolja, prostora/ izdelka/hortikulturene storitve, ki pozitivno vpliva na vas. Razložite svoje občutke.
- Razložite pomen hortikulturenega oblikovanja v prostoru na sliki 7, 8 in 9.
- Razložite odnos do rastlin v okolju pri drugih narodih.
- Zakaj so pri uvrščanju rastlin v prostor potrebna nova znanja? Katera?
- Razložite pojem multidisciplinarni pristop.
- Zakaj so pomembne zaznave?
- V katalogih poiščite botanična in slovenska imena rastlin. Za osnovo naj vam služijo delovni listi v prilogi (Priloga 2).
- Zakaj je pri oblikovanju v prostoru potrebna skrb za ohranjanje narave?
- Kakšna je razlika med kičasto in estetsko oblikovano prostorsko ureditvijo?
- Kakšna je razlika med kičem in likovno dovršeno oblikovano hortikultureno ureditvijo? Razložite.

2. OSNOVNE PRVINE OBLIKOVANJA (LIKOVNE PRVINE)

»Likovni elementi oz. likovne prvine so osnovni pojmi likovnega izražanja.« (Šuštaršič et al., 2004, 17)

Osnovne (likovne) prvine oblikovanja so:

- točka,
- linija,
- ploskev,
- oblika,
- volumen,
- svetlo - temno,
- barva,
- prostor.

Slika 12: Znanja o nastajanju cvetličnih vezav se stalno dopolnjujejo

V tem poglavju bomo spoznali osnovne likovne prvine in se hkrati naučili, kako jih uporabiti v prostoru. Spoznali bomo, da se hortikultureno oblikovanje močno razlikuje od naroda do naroda in da je v močni odvisnosti od družbenih razmer. Vsekakor so v prednosti tisti narodi kjer ima hortikultureno oblikovanje dolgo tradicijo.

Srečali pa se bomo tudi z likovnimi spremenljivkami, s pomočjo katerih določimo lastnosti likovnih elementov. Likovni elementi se namreč lahko spreminjajo; spremeni se njihova velikost, položaj, tekstura... in s tem se spremeni tudi celotna kompozicija oz. videz prostora.

Rastline si lahko v prostoru ogledujemo iz več možnih strani, zlasti kadar se tudi gibamo skozi prostor, zato je kompozicija elementov v prostoru še posebej pomembna.

Primer osnovnih prvin oblikovanja

Zakaj je pomembno poznavanje osnovnih prvin oblikovanja?

Točke privlačijo poglede.

Brez poznavanja osnovnih prvin oblikovanja v hortikulturi težko oblikujemo.

Prostor z rastlinami oblikujemo tako, da jih razvrščamo v skupine. Vsaka skupina ima različno vlogo v prostoru. Pomembno je tudi število rastlin v skupini, njihova medsebojna razdalja, njihova velikost, barva listja in cvetja, ozadje...

Ustvarjalcem so likovne prvine različno pomembne. Eni dajejo prednost oblikam, drugi ploskvam, barvam,..., mi pa preko svojih čutil sprejemamo njihove informacije.

Barvni izdelki so na videz bogatejši. Zaznava barve pa je odvisna od svetlobe, luči...

V cvetlični vezavi na sliki 13 so pomembni posamezni cvetovi vrtnic (*Rosa sp.*), ki delujejo kakor točke v prostoru, ki privlačijo poglede. Ostale rastline imajo dopolnilno vlogo. Cvetlični vezavi dajejo obliko ter jo povežejo v celoto in z okolico.

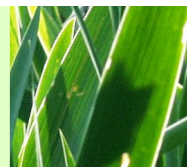

Slika 13: Za postavljanje rastlin v oblikovani prostor potrebujemo znanje

Točka

O točkah lahko spregovorimo na različne načine. **Točka** ima tudi več pomenov:

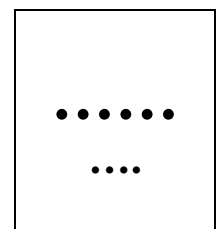
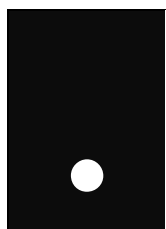
- »*Je manjši del prostora oziroma manjše mesto na površini česa.*« (Wikipedia)¹
- Točka ima pomen v matematik oz. v geometriji, z njo pa se srečamo tudi v drugih vedah. Npr. *srečamo jo kakor piko na koncu stavka, kjer se z branjem ustavimo in za trenutek utihnemo.* S tem je podana tudi njena simbolična vrednost. Pomeni molk, razmislek o videnem, prebranem in hkrati nov začetek.
- Razporeditev točk nam vzbuja različne občutke in prinaša različna sporočila. V praznem prostoru ne zaznamo ničesar, v njem se ničesar ne dogaja, *ena sama pikica v prostoru pa pomeni preskok iz nič v nekaj.*
- Najbolj popolna oblika točke je krog oziroma krogla.

Primer točka v prostoru

Prostor je lahko prazen ali pa se v njem nekaj dogaja.

Na sliki 14 opazimo tri ploskve, ki so na različne načine obeležene z vsebino (prva ploskev je temna in ima le eno točko, druga je povsem prazna, na tretji pa je razporejeno večje število točk, ki so različno opazne).

Slika 14: Prostor je lahko prazen ali pa se v njem nekaj dogaja. Ena sama pikica pomeni preskok iz nič v nekaj.

¹ <http://sl.wikipedia.org/wiki/To%C4%8Dka>

Nekatere rastline v prostoru delujejo kakor točke vredne ogleda. Izstopajo po svojem celotnem videzu, zaradi oblike posameznih organov, barve cvetov, plodov ali listja... Mnoge rastline postanejo opazne zaradi kontrastov med njimi in okoljem. Tudi skupine dreves in grmovnic lahko delujejo kakor točke, zlasti takrat, kadar jih opazujemo od daleč. Pri postavljanju rastlin v prostor moramo upoštevati določene zakonitosti in pravila. Takšen je tudi **Zakon bližine**, ki govori o tem, da se vsi bližnji elementi v prostoru družijo v skupine. In jih kot take v prostoru tudi zaznavamo. **Zakon podobnosti** pa govori o tem, da podobni elementi tvorijo svojo skupino. Tako na primer vsi tisti elementi, ki so tanjši, tvorijo svojo skupino, in elementi, ki so debelejši, svojo.

Slika 15: Drevo deluje kot točka v naravi

Slika 15 prikazuje posamezno drevo in skupine dreves in grmovnic, ki delujejo kot skupine oz. kot točke v naravi.

V točki zaznamo:

- preskok iz nič v nekaj,
- simboličen pomen pike na koncu stavka, ki pomeni molk,
- obliko, ki privlači pogled,
- razporeditev točk nam vzbuja različne občutke in prinaša različna sporočila
- vlogo težišča, jedra, centra, iz katerega lahko izvirajo linije.

Ali veš? O točki vemo marsikaj.
Kaj določa točko? Kdaj postane opazna? Kaj so oporne točke?
Kaj je linija? Kako nastane ploskev?

- Da točka postane opazna potrebuje prostor in svoje ozadje.
- V prostoru se lahko po njej orientiramo (oporne točke).
- Če se nahaja več točk skupaj, sestavljajo linijo ali ploskev.

Točko določajo:

- OBLIKA (odprte, zaprte točke),
- BARVA,
- VELIKOST.

Vprašanja za ponavljanje:

- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate simboličen pomen točke, ki pomeni molk. Razložite.
- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate obliko, ki privlači pogled. Razložite.
- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate oblike, ki nakazujejo gibanje. Razložite.
- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate težišče. Razložite.
- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate točke, ki imajo vlogo presečišča. Razložite.
- Poiščite fotografijo, na kateri zaznate lastnosti prostora in ozadja, ko postane točka opazna.

Linija

Kako nastane linija, smo prebrali v prejšnjem poglavju. Kako?

Primer: Linija v prostoru

Robovi so linije. Linije omejujejo prostor. Linije so gibanje. Zakaj?

Linija je lahko:

- del **konstrukcije** (v risbi, maketi, cvetlični vezavi),
- del prostora (omejuje ploskev in telo v prostoru),
- del **strukture materiala** (ponazarja materialne lastnosti – linije v lesu).

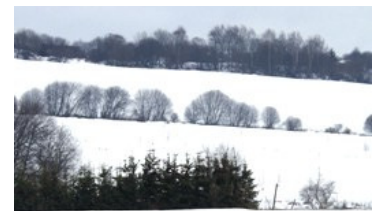

Slika 16: Linija je lahko del konstrukcije. Vse linije se na sliki stekajo v skupno težišče

Slika 16 prikazuje konstrukcijo, katere sestavni del so tudi linije, ki izhajajo iz skupnega težišča.

Linije so sestavni del prostora; so njegovi robovi. Lahko so navidezne in prostora ne omejujejo navzven, ali pa so vanj postavljene kot stene iz različnih materialov.

V naravi srečamo linije v različnih oblikah. Lahko so, kakor na sliki 17, v vrsto nanizane posamezne točke (grmi ali drevesa). Rastline ozkih oblik tudi delujejo kakor linije. Navdihujejo nas s svojo ozko, stebrasto rastjo ter pri nas vzbujajo občutek moči in prevlade.

Slika 17: Linije v naravi

Osnovni učinek linije je, da usmerja pogled in nas vodi po prostoru. Značilna linija v vrtu je pot, ki nas vodi po prostoru in nam omogoča, da prostor opazujemo iz različnih smeri.

Ali veš? Tudi linije so lahko zelo različne.

So aktivne, pasivne, medialne. V čem se razlikujejo? Imajo tudi čustven naboj.

- Po obliki delimo linije na ravne, lomljene, krivulje, enakomerne...
- Po velikosti ločimo dolge, kratke, debele in tanke linije.
- Najbližje deluje navpičnica, najdalje vodoravnica.
- Pokončne črte delujejo optično daljše kot vodoravne.
- Smeri črt imajo močan čustven naboj (vodoravnica – mir, počitek; diagonala navzgor - rast, gibanje, dinamika; poševnica rahlo navzdol – žalost; navpična linija – pokončnost,

trdnost, rast, strogost; linija navpično navzgor – rast; navpično navzdol – smrt, propad; ostre linije – jeza, ...).

Glede na izvedbo ločimo:

- **formalno (neosebno) črto:** navadno narejeno z orodji: šestilo, trikotnik, krivuljnik
- **neformalno (osebno) črto:** navadno narejeno s prosto roko, ali pa ustvarja vtis prostoročne črte.

Poglej in razišči: Linije izražajo gibanje

1. Razložite strokovne izraze prikazane v tabeli 3.

Tabela 3: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• likovne prvine• linija• prostor• simbolika linij	<ul style="list-style-type: none">• točka• težišče• ozadje• gibanje
---	--

2. V strokovni literaturi poiščite slike cvetličnih vezav z izrazitimi čustvenim nabojem, npr.: trdnost, mir, rast...

Posnemajte prikazano gibanje na fotografijah in izrazite posamezna čustva v izdelkih. Naredite svojo cvetlično vezavo.

Slika 18 prikazuje cvetlično vezavo z izrazitim čustvenim nabojem rasti in gibanja.

Slika 18: Linije nakazujejo gibanje

3. Poiščite rastline s padajočimi poganjki, ki pomenijo mir in spokojnost, in jih botanično poimenujte.

Vprašanja za ponavljanje:

- Kakšne so funkcije linij v prostoru?
- Kako z linijami izražamo čustva?
- Naštejte likovne prvine.

Oblika, prostor, volumen, ploskev

Značilnosti tridimenzionalnih oblik

Tridimenzionalne oblike imajo svoje značilnosti. Imajo širino, dolžino in višino.

Tridimenzionalni so tudi **okrasni elementi**, ki jih uporabimo pri oblikovanju v hortikulturi (mize, stoli, senčnice, posode...). Te značilnosti ima tudi **prostor** (notranji in zunanji, zasebni in poslovni), v katerem delamo in bivamo.

Tridimenzionalne so cele **rastline** in tudi njihovi posamezni **organi** (cvetovi, plodovi, semena, korenine).

Kadar mislimo na celo rastlino, govorimo tudi o **habitusu** rastline ali o zunanjem videzu rastline. Ta je lahko **simetričen** ali **asimetričen**. V oblikovanju in trženju se uporablja tudi izraz **celostna podoba** (rastline, prostora...), ampak predvsem takrat, kadar mislimo, da se mora njen videz povsem ujemati s prepoznavnostjo okolja.

Pri tem mislimo na poseben videz, ki je všečen, enoten, eleganten, slavnosten...

Telesni obliki rastline pravimo tudi **konstrukcija** (mišljena je zgradba cele rastline ali njenih delov). Tako npr. govorimo o stožčasti konstrukciji cvetlične vezave.

Tridimenzionalne oblike zavzemajo določen **volumen** ter imajo določeno **obliko**. So enovite zgradbe ali pa so sestavljene in različnih posameznih elementov.

So simetrične ali asimetrične, imajo sprednjo in zadnjo stran, tudi zgornjo in spodnjo, osvetljeno in neosvetljeno. Vse oblike imajo izrazite meje.

Simetrične oblike ali plastične oblike:

Najpogostejše oblike so: krogla, stožec, valj, piramida... Pri simetričnih oblikah je leva polovica enaka desni.

Vsaka oblika nam nekaj sporoča. Različne kombinacije oblik prinašajo različna sporočila.

Zato je pomembno, da vemo, kako pomembne so kombinacije oblik in ostalih prvin, saj s tem dosežemo identiteto prostora in njegovo prepoznavnost.

Slika 19: Okrogle oblike z veliko dekorativnih elementov vnašajo baročno vzdušje v prostor

Na sliki 19 so prikazane okrogle oblike, ki delujejo umirjeno, dekorativni elementi pa vnašajo v prostor obliko, barvo, razigranost. Zaobljene linije v prostoru so prijetnejše za oko. Grmički oblikovani z zapletenimi ornamentami in bogatost rastlin oz. 'baročnost' so osnova t.i. baročne vrtno umetnosti. V baročnih vrtovih so bile pogoste tudi eksotične rastline, pa tudi posebne barve. Vrtovi pa so bili vedno v sestavi arhitekturno bogatih dvorcev, ki so hkrati tudi center vrta. Baročne vrtove so najbolj razvili Francozi, njihov najbolj znan baročni vrt pa je zasnovan v Versaillesu.

Lastnosti oblik:

Okrogle oblike so mirujoče, usmerjene v lastno središčno točko. Ujemajo se z vsako okolico, saj jih zaznavamo kot **oporne točke** vredne ogleda. Postavimo jih v sredino, predstavljajo težišče. Točko, iz katere izhajajo linije. Točka ali težišče je najmanjša okrogla oblika.

Zakovitost zaprtih oblik

V okroglo oblikovanem šopku na sliki 20 je prikazana značilna zaprta oblika. Tudi v njegovi kompoziciji hitreje razpoznamo izrazite zaprte oblike, npr.: rudbekijo (*Rudbeckia fulgida*):

Slika 20: Zaprta oblika

Oblike v prostoru različno zaznavamo. Zaprte oblike zaznamo prej kakor odprte. Zato so mnogim tudi simetrične oblike tako priljubljene. V hortikulturi jih srečamo v simetrično grajenih vrtovih renesanse in baroka, v simetrično striženih in oblikovanih topiarijih, v simetričnih in dekorativnih cvetličnih vezavah.

Zakovitosti zaznavanja oblike in ozadja:

Slika 21: Vse oblike na skupni osnovi zaznamo kot celoto.

Ozadje ima pomembno vlogo pri zaznavanju. Na manj izrazitem ozadju lahko zaznamo predmete kakor ločene, takrat so bolj poudarjene oblike. Če sta ozadje in podlaga izrazita ter skupna, potem vse oblike na skupni osnovi zaznamo kot celoto. Zato pazimo, kadar želimo elemente združiti v skupine, da imajo skupno osnovo (podlago, ozadje).

Rastlinski elementi v prostoru (slika 21) so postavljeni na skupno podlago in imajo izrazito ozadje. Zato jih zaznamo kot celoto.

Prostor

Prostor, je vse, kar nas obdaja. Ima tri dimenzije. Omejujejo ga linije, tudi stene (ploskve), ki so navidezne ali stvarne. Značilno pa je tudi to, da se prostor s časom spreminja. Kadar se skozenj gibamo, ga vsak trenutek drugače doživljamo. Tega se moramo zavedati zlasti pri hortikulturenem oblikovanju, saj so rastline živ element, ki stalno rastejo in spreminjajo velikost, obliko, barve, pa tudi pogled nanje in na njihove skupine je z vsakega zornega kota drugačen.

Primer: Prostor

Pomembna je organizacija prostora. Prostor lahko navidezno povečamo. V prostoru so bližji elementi večji, oddaljeni manjši.

V prostoru zaznamo:

- Bližnje elemente razločno, oddaljene nerazločno.
- Obrise bližnjih elementov ostreje, obrise oddaljenih pa zabrisano. Tudi detajlov ne vidimo.
- Bližnje barve kot intenzivne in čiste, oddaljene nejasne in blede.
- Čimbolj so stvari oddaljene, tem bolj modre postajajo.
- Pomembna je tudi svetloba v prostoru. Elementi v bližini svetlobe so najbolj osvetljeni.

Slika 22: Prostor

V nasadku na sliki 22 razločno opazimo njegovo organizacijo in sicer: kompozicijo, to je razporeditev elementov po prostoru. Razločimo tudi rastlinske elemente od dekorativnih, zaznamo linijo posode, ki omejuje prostor nasada.

Psihološki učinki prostora

Ko stopimo v prostor se najprej obrnemo v desno. Takšno smer izberemo zato, ker je večina ljudi desničarjev. Zato tudi potujemo po prostoru v nasprotni smeri urinega kazalca, naš pogled pa je obrnjen v desno. Na te t.im. 'vroče točke' razporedimo izdelke, materiale tako, da so opazni in dosegljivi. Zelo opazni izdelki so tisti, ki so v višini dlani do oči, stati pa morajo stabilno in niso natrpani.

Dvodimenzionalne ali ploskovne oblike

Dvodimenzionalne oblike imajo širino in dolžino ali višino in dolžino. Rečemo tudi, da je ploskev dvodimenzionalna oblika.

Ploskev srečamo tudi v prostoru.

»Oblike zemeljskega površja nam nudijo številne možnosti opazovanja raznovrstnih oblik ploskev v prostoru. Dejavniki, ki vplivajo na oblikovanje reliefa, so različni – notranji in zunanji procesi. Notranji procesi so geološka dogajanja, ki pomagajo oblikovati relief s tektonskimi premiki, tako da ga gubajo, dvigajo ali ugrezajo. Na obliko površine pa prav tako pomembno vplivajo tudi zunanji procesi, kot so preperevanje, polzenje, erozija in kopičenje. Tako nastanejo nenavadne oblike površine, ki nas nenehno presenečajo.« (Šuštaršič N. et al., 2004, 2007)

Primer: Ploskev

Ploskev je dvodimenzionalna oblika

Dvodimenzionalne ali ploskovne oblike: srečamo pri večini listov, tako oblikovani so tudi nekateri plodovi in semena.

Ploskev ima svojo zgornjo in spodnjo stran, predstavlja pa lahko tudi kontrast med osvetljenim – svetlim delom in neosvetljenim – temnim delom. Ploskve so simetrične ali asimetrične.

Slika 23: Travnata površina je izrazito dvodimenzionalna

Travnate površine, kadar so sveže pokošene, delujejo izrazito dvodimenzionalno (slika 23).

Enodimenzionalne ali linearne oblike ali oblike linije

Enodimenzionalne oblike so ozke oblike, kakor so stebela, poganjki, vejice, ozki listi, in vedno nakazujejo gibanje. Nahajajo se lahko tudi kakor pasivne in medialne linije med posameznimi ploskvami ali pa te obkrožajo.

Poglej in razišči: Oblike v prostoru

1. V prostoru poleg rastlin srečamo tudi grajene elemente (počivališča, poti, ograje, vrata v vrtu...) in dekorativne elemente. Rastline zelo pogosto gojimo v loncih različnih oblik, velikosti, barv, struktur... Dobro je, če o tem izveste kaj več. Zato si preberite članek Gojenje rastlin v koritih, loncih (Likar M., (online) 2009) in **pripravite izvleček**. Poiščite fotografije različnih oblik posod z zasaditvami. Članek je dosegljiv na naslovu: <http://soncek.com/gojenje-rastlin-v-koritih-loncih/>

2. Oblike v prostoru imajo močno sporočilno vrednost. »Prostor, ki ga urejamo s pravilnimi oblikami, se nam zdi strog in formalen, če v njem prevladujejo zaokrožene oblike, pa bolj sproščen in naraven. S tridimenzionalnimi oblikami ustvarjamo strukturo in zgradbo prostora, z razmerji med različnimi velikostmi tridimenzionalnih oblik pa merilo« (Rozman Fattori I., 2003. Poiščite tekst in si zapišite posebnosti. Dostopen je na naslovu: <http://www.rozeinvrt.si/delo-na-vrtu/mojster-na-vrtu/vrt-po-vasi-meri-3-osnove-vrtnega-oblikovanja.html>

3. V šolskem parku poiščite primere različnih oblik in jih zapišite. Rastline botanično poimenujte in zapišite njihove značilnosti. Poiščite fotografije rastlin.

4. Poiščite fotografije cvetličnih vezav z zelo izrazitimi oblikami. Razložite jih.

5. Izdelajte skico florisa vrtno ureditve in v njej uporabite posamezne likovne prvine.

6. V prostoru poiščite oporne točke. Podrobnosti si oglejte v prilogi. (Priloga 3)

7. Kako oblikujemo majhen vrt? Preberite si članek Marin J., Očarljivost atrijskega vrta. Zapišite posebnosti. Članek je dostopen na naslovu: <http://bob.czp-vecer.si/igre2006/kvadrati/default.asp?kaj=1&id=2010051705540779&tab=ARH2010VEC>

8. Razložite strokovne izraze prikazane v tabeli 4.

Tabela 4: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• okrasni elementi v hortikulturnem oblikovanju• rastlinski organi• psihološki učinki prostora• ploskev	<ul style="list-style-type: none">• prostor• habitus• volumen• gibanje• linearne oblike
--	--

Vprašanja za utrjevanje:

- Razložite posamezne vrste oblik.
- Razložite organizacijo v prostoru.
- Opišite psihološke učinke v prostoru. Zakaj je pomembno, da jih poznamo?

Svetlo temno

Svetloba in tema imata v hortikulturenem oblikovanju poseben pomen. Osvetljene elemente vidimo. Elementov, ki se nahajajo v temi, ne vidimo.

V notranje prostore prihaja svetloba skozi odprtine ali pa so prostori umetno osvetljeni. Tako je osvetlitev prostorov odvisna od marsičesa, predvsem pa od tega, za kaj prostor uporabljamo. Žarki lahko padajo na telesa iz različnih svetlobnih virov hkrati. Od količine svetlobe v prostoru je odvisno naše dožemanje prostora, njegovih oblik, barv. Površine oz ploskve, ki so bližje svetlobnemu viru, so bolj osvetljene kot tiste, ki so oddaljene. S tem, ko so nekatere ploskve v prostoru osvetljene, druge pa ne, jih dojemamo kot bližje, druge kot oddaljene.

V zunanjih prostorih je naravna osvetlitev odvisna od podnebja, dela dneva, letnega časa, tudi vremena, pa tudi od uporabe umetnih virov svetlobe. Tudi tukaj pri oblikovanju upoštevamo dejstvo da so nekateri prostori svetlejši, drugi temnejši. Svetlobne učinke dosegamo z menjavo gladkih in teksturnih površin, z vnašanjem volumnov v prostor.

Elementi, ki so osvetljeni od zadaj, v prostoru delujejo sploščeno. Tako delujejo na elemente v prostoru tudi svetloba, ki pada na njih od spredaj. Od strani osvetljeni elementi imajo realističen in globinski videz. Ko svetloba osvetli predmet s strani, oblikuje področja kontrastov. Poudari teksturo in obrise. Telesnost elementa je poudarjena, kadar nanj pada močno usmerjena svetloba. Telo osvetljeno od zgoraj, dobi svečan videz, od spodaj osvetljeni elementi v prostoru delujejo dramatično in nenaravno.

Preko celega dneva se spreminja tudi barva svetlobe. Direktna sončna svetloba se nagiba k beli ali brezbarvni, ko je sonce visoko na nebu, in teži k rumeni ali oranžni, kadar je sonce nizko. Barve svetlobe luči, sveče, ognja pa so toplejše. V senci ali v oblačnem vremenu predmete osvetljuje le modro nebo, zato takrat postane svetloba hladna, modrikasta.

Poglej in razišči: Svetloba v prostoru

1. Svetloba je v prostoru zelo pomembna. Preberite si članek Svetloba na pravem mestu (Hebar T., (online) 2010) in **pripravite izvleček**. Poiščite fotografije različnih primerov osvetlitev. Članek je dosegljiv na naslovu:

<http://bob.czp-vecer.si/igre2006/kvadrati/default.asp?kaj=1&id=2010060705547106&tab=Vecer2001>

Vprašanja za ponavljanje:

- Razložite pojem svetlo temno.
- Kako deluje svetloba v notranjih in v zunanjih prostorih?
- Na kakšen način dosegamo svetlobne učinke?
- Kako se preko dneva spreminja tudi barva svetlobe?

3. BARVNA TEORIJA

Kaj so barve?

»V spektru vidne svetlobe razlikujemo kakih 160 odtenkov, a če upoštevamo še svetlost in nasičenost, pridemo do kakih 7.500.000 barv in barvnih odtenkov (izmerjenih po metodi diferencialnih pragov). Delimo jih na akromatske in kromatske ali pestre barve. K prvi spadajo bela, siva in črna, k drugim pa rdeča, modrooranžna, škrlatna, rjava itd. Za veliko večino barv sploh nimamo imena. V barvnih atlasih so označene s številkami (npr. Ostwaldove ali Munsellove barve). A tudi je le majhen del barv, ki jih razlikuje človeško oko. Akromatske barve se med seboj razlikujejo po svetlosti, kromatske pa po treh dimenzijah: barvitosti ali barvnem tonu, svetlosti ter po nasičenosti ali polnosti. Barvne tone nasičenih barv kaže mavrica in so odvisni od frekvence svetlobnih valov. Če jih razvrstimo po podobnosti in med rdečo in vijolično vstavimo še škrlatne barve, dobimo znani barvni krog.« (Pečjak V., 2006, 40)

V tem poglavju bomo spoznali barve, njihove dimenzije, sporočilnost in simbolizem, barve v krajini, medsebojno učinkovanje barvnih kombinacij. Spoznavali bomo barvne vzorce v okolju in se hkrati naučili, kako jih uporabiti v prostoru.

Primer: Barve v hortikulturem oblikovanju V vrtu je mnogo barv.

Osnovna barva v vrtu je zelena v različnih niansah. Zelena barva nas pomirja in sprošča in lepo povezuje ostale barve med seboj. Zelena v vrtu je trata, zeleni so listi, poganjki, včasih tudi cvetovi. V vrtovih srečamo tudi druge barve, kar je odvisno od izbire rastlin, ki jih v vrt sadimo, od letnega časa, od modnih trendov... Najbolj barvito in intenzivno obarvano cvetje imajo enoletnice, dvoletnice, čebulnice in gomoljnice.

Slika 24: Barve v vrtu

Pri zasajanju rastlin v vrt vedno premislimo o njihovi barvi, o oblikah rastlin, njihovi velikosti, teksturah listov, času in dolžini cvetenja. Zato moramo rastline, da jih lahko kombiniramo, dobro poznati. Na sliki 24 so na gredah zasajene rastline v primarnih barvah, v rdeči, rumeni in modri.

»Dve enako veliki ploskvi dvehrazličnih barv ne delujeta enako veliki. Tako je že Goethe² določil naslednje količinske odnose med ploskvami posameznih barv glede na njihovo svetlost:

rumena : oranžna : rdeča : vijolična : modra : zelena = 9 : 8 : 6 : 3 : 4 : 6.

Pri enaki količini rumene in modre barve količinsko prevlada rumena barva, prav tako je tudi pri enaki količini rumene in rdeče.« (Šuštaršič et al., 2004, 169)

² Goethe Johann wolfgang, Farbenlehre, Verlag Geistesleben GmbH, Stuttgart, 1979.

»Da bi barve delovale harmonično, jih je potrebno uporabljati v obratnem sorazmerju. To pomeni, da bomo rumeno, ki je trikrat močnejša od vijolične, porazdelili na tretjini celotne površine, ki jo zavzema njej komplementarna vijolična barva.« (Šuštaršič et al., 2004, 169)

Če je rumene barve več, kakor prikazuje slika 25, potem vijolična pride slabo do izraza.

Slika 25: Rumena in vijolična barva v zasaditvah

V naravi srečamo različne barvne vzorce s pomočjo katerih spoznamo različne barvne kombinacije in jih lahko uporabimo v nasaditvah, cvetličnih vezavah (slika 26). Tako vzdušje iz narave preslikamo v vrtove, v stanovanja...

Nekateri barvni vzorci v naravi nas opozarjajo na določeno lastnost, npr. čebele in ose. S svojo značilno rumeno črno barvno kombinacijo nas opozarjajo da so nevarne.

Narava je drugače obarvana v različnih letnih časih. Jeseni nas z intenzivnimi rumeno rdečimi barvami listja opozarja, da se bliža zima.

Slika 26: Rastline v naravi imajo najrazličnejše barvne vzorce

Dimenzije barv

Barve imajo tri dimenzije: barvnost, svetlost in nasičenost.

V barvnem krogu se barve po barvnosti stopnjujejo v krogu. Barvnost je značilnost, »po kateri se barve med seboj razlikujejo: rumena od oranžne, zelena od rumene, modra od zelene.« (Šuštaršič et al., 2004, 151)

Barvna svetlost barvi določa njeno svetlostno stopnjo. Ta se spreminja z dodajanjem svetlejše ali temnejše barve. »Z dodajanjem bele ali črne barve, pa se lahko spremeni tudi barvni odtenek – če npr. rdeči barvi dodamo črno, postane rdeča barva bolj hladna, če rumeni dodamo črno, nastane motna zelenkasta barva.« (Šuštaršič et al., 2004, 151)

Kadar so barve nasičene, rečemo tudi, da so 'polne', tudi 'intenzivne'. Na učinek nasičenosti neke barve, vplivajo tudi barve, ki se nahajajo v okolici. »Vsaka barva je lahko videti barvno močna (poleg drugega, kromatsko šibkega tona) ali pa barvno šibka (v družbi bolj nasičene barve).« (Šuštaršič et al., 2004, 151)

Sezonska obarvanost

Poglej in razišči: Sezonska obarvanost

1. Preberite si zanimivosti o barvah v vrtu in v naravi (Leljak D., 2008, 5 - 8). Najdete jih na naslovu:

http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_leljak_damjana.pdf

2. Razložite in predstavite s primeri:

- Kaj je lahko vir barve v vrtu?
- Kaj moramo upoštevati pri načrtovanju barve v vrtu?
- Od česa je odvisna celovita podoba vrta?
- Kako so lahko obarvani listi?
- Zakaj so zanimivi cvetovi rastlin?
- Poiščite rastline z okrasnimi plodovi in predstavite njihove posebnosti.
- Kako je s priljubljenostjo barv?

3. Izdelajte vajo po pripravljenem vzorcu v prilogi (Priloga 4). Poiščete lahko tudi kakšno drugo literaturo o barvah v vrtu.

4. Razložite strokovne izraze prikazane v tabeli 5.

Tabela 5: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• barva• kromatske barve• dimenzija barv• simbolizem barv• barve v letnih časih	<ul style="list-style-type: none">• akromatske barve• barvni atlas• sporočilnost barv• barvni vzorci v okolju• nasičenost barve
---	---

Vprašanja za ponavljanje:

- Kaj so barve?
- Od česa je odvisna izbira barv v hortikulturenem oblikovanju?
- Na kaj moramo paziti pri postavljanju rastlin v prostor?
- Katere rastline imajo najbolj intenzivno obarvano cvetje? Naštejte jih in predstavite.
- Kakšni so količinski odnosi med ploskvami posameznih barv, ki jih upoštevamo takrat, ko barve kombiniramo?
- Predstavite svoj primer barvnega vzorca iz narave.
- Razložite pojma dimenzija barv in sezonska obarvanost.

Barve v prostoru

Barve v prostoru lahko pri nas povzročijo občutek gibanja. Ta nastane zaradi različnih prostorskih lastnosti toplih in hladnih barv, ki jih kombiniramo med seboj. »*Barvna vibracija se konča tedaj, ko se od slike toliko oddaljimo, da posameznih majhnih ploskev ne razločimo več.*« (Šuštaršič N., 2004, 184)

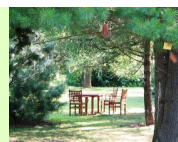
Barve lahko tudi določeno obliko povsem spremenijo. Tako lahko s pomočjo optičnih prevar prostor na videz povečamo ali pomanjšamo, ga zožimo, razširimo, ga zaobljimo...

» Prostorski učinek barve je odvisen od različnih dejavnikov: kontrasta med svetlimi in temnimi ploskvami, razlike med toplimi in hladnimi barvami (barvna perspektiva), odnosov med različnimi barvnimi kakovostmi, velikosti površin posameznih barv in tudi od prosojnosti barv. Vtis globinskega učinka barv je odvisen od ozadja: svetli toni silijo naprej pri temnem ozadju, temni toni pa pri svetlem ozadju.« (Šuštaršič N., 2004, 176)

Slika 27: Temnejši elementi pridejo do izraza na svetlem ozadju

Na sliki 27 vidimo izrazito zelene liste hoste (*Hosta nigrescens*) na svetlem ozadju. Velja tudi, da tople barve in bolj nasičene barve delujejo bližje kakor hladne in manj nasičene. Prav tako deluje na občutek globine količinski kontrast, kar pomeni, da tista barva, ki v prostoru prevladuje, prevzame funkcijo ozadja.

Ali veš? Barve v zgodovinskih obdobjih

Tudi v posameznih umetnostnozgodovinskih obdobjih so imele barve pomembno vlogo v prostoru. Tako je npr. za barok značilno, da ima barva pomembno vlogo. Temeljnim značilnostim renesančnega sloga so dodali bujnost in slikovitost. Za baročni slog so bile značilne razgibane linije in prekomerno okraševanje. V tem obdobju so bile priljubljene žive sočne barve, zlasti primarne. Pomembno vlogo ima tudi svetloba, zlasti igra svetlobe. Arhitektura se poveže z naravo, značilni so mnogi dvorci s parki.

V Franciji absolutistični vladar, sončni kralj Ludvik XIV, postavi svojo novo rezidenco Versailles in ob njej ogromen park. Značilna je urejenost, pravilnost. Poti so speljane v obliki vzorcev, rastline so oblikovane, strižene. Vodne površine imajo vlogo ogledal in imajo simbolni pomen. Nove oblike vrtov in parkov ali njihovih delov so postali modeli oz. nova izhodišča za druge vrtove, parke, celo izhodišča za nova mesta. Aleje, drevoredi in dekorativni elementi baročnega vrta so se preoblikovali v trge, sprehajališča, mestne ceste z drevoredi. Zvezdasto oblikovana stičišča poti parka so se preoblikovala v slikovite krožno oblikovane trge.

Tudi pri nas so nastajali parki, ki so pomemben del kulturne dediščine. Eden izmed najpomembnejših primerov poznobaročnega obdobja je park dvorca v Dornavi. V parku je

bila nekoč zelo znana zbirka agrumov, ki je vsebovala približno dvesto primerkov različnih vrst citrusov (po Kolšek et al., 2006). Ti so že v antiki, kasneje pa tudi v renesansi in v baroku, zaradi svojih vedno zelenih listov, s sočasnimi plodovi in cvetovi in sončnimi barvami (»zlata rajska jabolka«), veljali za simbol večnega življenja.

Vprašanja za ponavljanje.

- Kako delujejo barve v prostoru?
- Od česa je odvisen prostorski učinek barve?
- Kakšno vlogo so imele barve v zgodovini vrtno umetnosti. Predstavite svoj primer.

Poglej in razišči: Barve v prostoru

Na splošno velja, da prinaša barva v prostor največje učinke, tako v dobrem kakor v slabem pomenu. Zato jih moramo zelo dobro poznati in previdno uporabljati ter poznati njihovo simboliko. Barvnega razporeženja, pa ne ustvarjamo samo z barvami rastlin, ampak tudi z vsemi drugimi elementi. Zato pogledajte in raziščite.

1. Poiščite internetno stran Barva –barve okoli nas in njihovi učinki, ki je dostopna na:

<http://sites.google.com/site/barveokolinas/>

ter Barve (Slapar K. (online) 2007), dostopno na:

http://javor.pef.uni-lj.si/~or2006/Slapar_Klavdija/barve.htm

Izpolnite učne liste, ki se nahajajo na internetni strani.

2. Poiščite tudi drugo literaturo o barvah ter jo zapišite. Iz literature si izpišite pomembne vsebine.

3. Zapišite si pomembne vsebine, zlasti: značilnosti barv, delitev barv, psihološka moč barv, barve v prostoru.

4. Narišite barvni krog in ga razložite.

5. Pojasnite vlogo barve in medsebojno učinkovanje barvnih kombinacij v zgodovini hortikulturenega oblikovanja.

6. Naredite izdelek in za idejo uporabite barvne vzorce v okolju. Za pomoč pri delu uporabite naslednjo povezavo:

<http://www.dominstil.si/advices/takosenaredi/125/vrt-v-lonckih/>

7. Izdelajte tabelo v katero zapišite rastline, ki v vrtu cvetijo v določeni barvi. Rastline tudi botanično poimenujte. Pomagate si lahko s prikazom zapisovanja rastlin v prilogi.

8. Izdelajte idejno skico in na njeni osnovi tudi idejni načrt zasaditve grede s čebulnicami in gomoljnicami v jesenskem času. Pri risanju morate upoštevati naslednja veljavna pravila:

- Skica je s prosto roko po pravilih tehniškega risanja izdelana risba v nedoločnem merilu. Poznamo več vrst skic.

- Idejni načrt je izdelan v merilu.
- Vsaka risba ima okvir, ki omejuje prostor za risanje, glavo risbe, ki vsebuje vse bistvene podatke, ki jih potrebujemo pri uporabi in prepoznavanju risbe, in legendo, v katero so vpisani osnovni podatki o posameznih sestavnih elementih.
- Tudi pisava je v tehniških izdelkih standardizirana. Pišemo s tiskanimi črkami in vsaj razločno in čim lepše.
- Vse mere so podane v mm (cm).

Osnovo za delovni list poiščite v prilogi.

9. Razložite strokovne izraze prikazane v tabeli 6.

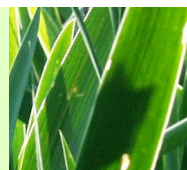
Tabela 6: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• sekundarne barve• barvni krog• barvna harmonija• hladne barve• barvna svetlost• prostorski učinek barve• barve baroka	<ul style="list-style-type: none">• primarne barve• terciarne barve• komplementarne barve• barvni kontrast• tople barve• barve ozadja• zlata rajska jabolka
---	---

4. OBLIKE PROSTORSKEGA REDA

V tem poglavju bomo spoznali oblike oz. načela prostorskega reda, jih prepoznali v naravnem okolju, in v oblikovani krajini ter jih uporabili pri hortikulturenem oblikovanju. Naučili se bomo razvrščati sestavine po pomembnosti po prostoru ter pri tem ugotovili, koliko prostora pripada posamezni sestavini.

Načela prostorskega reda v prostoru nam pomagajo pri oblikovanju prostora. Če jih znamo uporabiti in razporediti elemente v prostor, potem ta ni samo uporaben, ampak tudi lep. Pomenijo abecedo, so osnova. Najznačilnejša načela so: ponavljanje ali ritem, ravnovesje ali harmonija, poudarek in kontrast, velikostna razmerja in merilo.

Primer:

Kompozicija je eden prvih pogojev uspeha. Pomeni urejenost oz. vizualno skladnost.

Če pri razporejanju elementov v prostor upoštevamo osnovna kompozicijska načela, bo ta vizualno skladen in urejen po kompozicijskih načelih. Ideje za ureditev vrtov, prostorov, cvetličnih vezav lahko črpamo iz zgodovinskih in modernih ureditev, ki pa jih vedno prilagodimo značilnostim prostora. Vrtne stvaritve so v stalnem gibanju, podvržene so stalnim spremembam. Spreminjajo se z letnimi časi, rastline rastejo, razmerja med njimi se spreminjajo.

Slika 28: Kompozicija elementov v prostoru

Za prijetno počutje v prostoru je pomembno **merilo**, ki ga, kakor prikazuje slika 28, ustvarjamo z velikostnimi razmerji med različnimi elementi v vrtu. Kadar so določeni elementi preveliki ali premajhni v odnosu do drugih ali do velikosti prostora, potem ne pridejo do izraza. Zato moramo vsakemu prostoru posebej prilagoditi velikost njegovih elementov.

Kompozicijska načela ali kompozicijski principi

Najpomembnejša kompozicijska načela so:

- razmerje in sorazmerje,
- ravnovesje,
- ritem,
- kontrast,
- harmonija,
- dominacija,
- enotnost,
- merilo.

Zlati rez

»Zlati rez je posebno likovno harmonično razmerje, za katerega velja, da je večji del proti manjšemu delu v istem razmerju kot celota proti večjemu delu. V naravi je veliko rastlin, ki imajo posamezne dele v razmerju zlatega reza. Pri določenih rastlinah so zaradi rasti manjši listi proti večjim listom v razmerju zlatega reza. Enako velja za razdalje med njimi. Vse oblike, ki izhajajo iz petkotnika, vsebujejo razmerje zlatega reza – npr. listi, cvetovi. Primeri petkotnih oblik v rastlinskem svetu so npr. šipkov cvet, list bršljana, tekstura ananasove skorje, ki jo sestavljajo petkotniki.« (Šuštaršič et al., 2004, 295)

Ritem

»Ritem pomeni v likovnem delu gibanje elementov, ki se ponavljajo, spreminjajo, menjavajo, stopnjujejo.« (v Šuštaršič et al. (2006, 304) po Maitland G.(1951).

»Z zaporedjem, to je s ponavljanjem določenih členov ali skupin členov, ki tvorijo med seboj neki vzorec, vnašamo v prostor ritem. Ponavljanje in ritem pa sta osnovni sredstvi, s katerima dosežemo enotnost, poudarimo jasno zasnovo in celovitost prostorske ureditve« (Rozman Fattori, 1999, 85)

Tudi v hortikulturenih ureditvah srečujemo razne oblike ritmov:

- repeticija – ponavljanje enakih enot, ki so lahko razvrščene v linijo, ploskev ali v prostoru,
- alternacija – izmenično zaporedje posameznih enot, ki se med seboj razlikujejo,
- repeticija s spremembami, kar pomeni da določen motiv ali del njega ponavljamo, ostale lastnosti pa spremenimo – ustvarjamo variacije,
- stopnjevanje- gradacija je zaporedje, kjer se elementi postopno spreminjajo,
- radiacija - stopnjevanje je »stopnjevanje okoli ene točke oz. stopnjevanje velikosti iz ene točke« (Šuštaršič et al., 2004, 310).

Redna menjava elementov oz. ponavljanje vzbuja v nas prijetne občutke. Kadar so posamezni členi nameščeni drug ob drugem po določenem vrstnem redu, govorimo tudi o **zaporedju**. V dinamičnem zaporedju se ritem med enakimi členi spreminja.

Primer: Ritem v hortikulturenem oblikovanju

1. V članku Vrt desetletja (Sušnik S., (online) 2010) piše, da so obiskovalci vrta v Normandiji odnesli nepozabne vtise. Oglejte si galerijo slik in pri vsaki **obrazložite načela oblikovanja**. **Poiščite tudi ritem v prostoru**. Članek je dostopen na: <http://www.rozeinvrt.si/vrtovi/tuji-vrtovi/vrt-desetletja.html>

Harmonija

Skladnost ali harmonijo, zlasti v zapletenih ureditvah, doživljamo kot prijetnejšo. S tem zmanjšamo neskladje, ki ga dosežemo, kadar so vsi elementi v neki kompoziciji različni. Kadar so posamezni elementi, ki jih povezujemo v kompozicijo, med seboj skladni, pri nas povzročajo načeloma prijetne občutke.

Harmonija nastane takrat, kadar kombiniramo različne elemente, ki pa imajo nekaj sorodnih lastnosti ali samo eno.

Primer: Harmonija v vrtu

Preberite članek Harmonija v vrtu (Viher M., (online), 2010). Avtor predstavlja vrt, ki je zasnovan tako, da bo z njim čim manj dela in da bodo rastline rasle v harmoniji. Izdelajte izvleček članka. Za vse omenjene rastline zapišite osnovne značilnosti. Razložite pomen vrta. Članek je dostopen na: <http://fk.uni-mb.si/agronom/docs/vrtnarimo.pdf>

Dominacija

Dominacija ali prevlada pomeni, da v kompoziciji nek element prevlada nad ostalimi. Dominacija je pomembna zato, ker ima pomembno vlogo v kompoziciji. Poveže ostale elemente med seboj, ustvarja red in enotnost ter organizira kompozicijo (Po Šušteršič e tal., 2004). Dominacijo srečamo tudi v naravi ter v vsakdanjem življenju.

Pomembno je tudi , da poznamo tudi pojem poudarek ali akcent. Ta nastane takrat, kadar eden izmed členov v določenem zaporedju izstopa po svoji obliki, barvi, velikosti... Drugačnost lahko nastane tudi zaradi različne prostorske razporeditve.

Poglej in razišči: Kompozicija

1. Raziščite uporabo kompozicijskih načel v praksi. Kot pomoč uporabite naslednjo povezavo:

<http://www.rozeinvrt.si/delo-na-vrtu/mojster-na-vrtu/vrt-po-vasi-meri-3-osnove-vrtnega-oblikovanja.html>

2. V knjigi Ideje (Rozman Fattori I., 1999) poiščite ostale oblike oz. načela prostorskega reda ter si zapišite njihove osnovne značilnosti. Vsakemu načelu Poiščite tudi primere hortikulturenega oblikovanja t

5. POMEN KOMPOZICIJE PRI HORTIKULTURNEM OBLIKOVANJU

V hortikulturenem oblikovanju oblikujemo prostor. Pri gibanju opazovalca skozi prostor se kompozicijski elementi stalno spreminjajo. Z vsake točke, iz različnih smeri vidni prostor zaznamo na drugačen način. Pri hoji skozenj doživljamo vedno nove poglede, vedute, skrite prizore... S pomočjo gibanja si človek ustvari svojo sliko o prostoru. Pri tem vsak posamezni element vedno zaznamo kot del celote. Zato je zelo pomembno, kakšno mesto mu dodelimo. Vsak element ima tudi svojo okolico, v kateri pride do izraza ali pa ne. Elemente v prostoru vidimo glede na njihov rang. Nekateri elementi imajo večjo vrednost, so bolj pomembni, drugi pa manj in jih lahko popolnoma prezremo. Če elemente v prostoru razporedimo drugače, se celotna slika prostora spremeni in prostor zaznamo povsem drugače.

Elemente lahko kombiniramo na zelo različne načine. Pri kombiniranju elementov danes velja načelo, da je vse dovoljeno, pomembno je le to, da je učinek lep. Tako se lahko zgledujemo v naravi, poiščemo preizkušena načela kombiniranja tekom zgodovine ali pa poiščemo nekaj novega.

Zelo pomembne so kompozicijske stalnice oz. priljubljeni kompozicijski pristopi, to so priljubljena načela kombiniranja, ki so jih uporabili tekom zgodovine in jih bomo spoznali v tem poglavju. To so univerzalni kompozicijski prijemi, ki se pojavijo v vseh prostorih in časih.

Primer:

Kompozicija v hortikulturenem oblikovanju v srednjem veku

V obdobju romanike (800 – 1200 n.št.) je bila nosilka kulture cerkev, ki je zavračala vsako uporabo cvetja, saj je uporabo le tega povezovala z nekdanjimi poganskimi obredi. V tem obdobju so se izražali le s hladnimi in toplimi barvami. V obdobju gotike (1200 – 1500 n.št.) se je pod vplivom porajajočega meščanstva cvetje spet vrnilo v obrede. Pojavijo se značilne pokončne linije. Cerkveni oltar je krasila vaza s cvetom, kakor prikazuje slika 29.

Cerkev je v tem obdobju bila nosilka napredka. Tako v dvoriščih samostanih lahko sledimo nastanku in razvoju srednjeveške hortikulture in prvim zametkom zahodnoevropske vrtno umetnosti. Od 10 st. so v srednjeveških vrtovih vedno pomembnejše mesto dobivale dekorativne rastline, tudi v osrednjem samostanskem prostoru – križnem vrtu - klaustrumu – hortus conclusus ali zaprtem vrtu. Vsi srednjeveški vrtovi so bili zaprti, tudi samostanski, kot prisposoba deviškosti Marije Device. Ograja v teh vrtovih je služila različnim namenom. Ti vrtovi imajo značilno kompozicijo. S potmi so bili razdeljeni v štiri kvadratna polja, z vodnjakom (vodnjak življenja) na sredini.

Slika 29: Preprosta kompozicija cveta v vazi

Izmed številnih srednjeveških vrtov ni nobeden ohranjen v izvornem stanju. Tako je poznavanje zgodovine teh vrtov vezano samo na arhivski material. Na osnovi tega, kar je poznano in do danes raziskano, je za to vrtno kulturo značilno, da ni imela posebnih estetskih in stilskih konceptov. Načrti za take vrtove in s tem njihova kompozicija (simetrična kompozicija vzdolž glavne osi) je bila praviloma sestavljena iz pravilno geometrijsko razporejenih kvadratnih oblik, med katerimi so se nahajale poti za sprehode.

Zaznavanje prostora

»Človek zaznava prostor s štirimi čuti: vidom, sluhom, tipom in kinestetično občutljivostjo. Od teh je najpomembnejši vid. Prostor, v katerem živimo, ima tri dimenzije: dolžino, širino in globino. Toda mrežnica v očesu ima samo dve: višino in širino. Slike na mrežnici so na desni strani ali na levi strani, zgoraj, spodaj, ne pa tudi spredaj ali zadaj. Vendar človek brez težav zaznava globino in kar dobro presoja oddaljenost. Kako je to mogoče? Globinsko zaznavanje omogočajo globinski ključi oz. znaki.« (Pečjak V., 2006, 65)

Zlaganje sestavin v kompozicijo

Kompozicija kot izraz pomeni zlaganje delov v celoto. Vsak element ima svoje značilnosti in v povezavi z drugimi elementi in z okoljem ustvarja nove značilnosti. Pri zlaganju sestavin v kompozicijo različnim elementom, ki jih vnašamo v prostor, dodelimo različno vrednost, enim večjo, drugim manjšo; odvisno od njihove pomembnosti. Z druženjem posameznih elementov v celoto ustvarjamo vidna sporočila. Pri tem je pomembno, da ustvarimo tudi vsebino vidnega sporočila. Vedeti moramo, za koga in za kakšen namen bo služila kompozicija. Če v prostor damo preveč elementov, če je informacij preveliko, se kompozicija iz pestrosti v naših zaznavah spremeni v kaotičnost in njen pomen izgubi vso vrednost. V takšnem primeru moramo kompozicijo spremeniti in postaviti na novo. Dobro je, če se pri zlaganju sestavin v kompozicijo zgledujemo po znanih, že uveljavljenih kompozicijskih principih ali pa delamo, če znamo, po svoje.

Zgledujemo se lahko tudi po naravnih kompozicijah, ki so obstajale že davno pred urbanimi. Tudi naravna kompozicija je lepša, če je čitljiva, kontrastna, dramatična, enkratna in barvita. Ljudje hrepenijo po naravnih kompozicijah zlasti takrat, ko živijo v umetnem okolju (po Pogačnik, 1987).

Ugodje v zaznavanju prostora dosežemo takrat, ko ga ne zaznamo kot veliko nepovezanih vtisov, ampak kot celoto. Prostor zaznamo kot prijeten tudi takrat, kadar se v prostoru z lahkoto orientiramo, se v njem in skozenj lahko hitro in enostavno gibljemo in se v njem počutimo čustveno varni. To pomeni tudi to, da ga razumemo in si ga lahko zapomnimo. Prijetna čustvena sporočila so povezana tudi z nekaterimi drugimi ugotovitvami. Tako pregosto postavljanje elementov vanj ni zaželeno. Za oči je prijetno tudi kadar opazujejo veliko zelenja, čeprav so samo zeleni prostori monotoni in enobarvni. Za oko prijetnejši je tudi razgiban teren s prisotnostjo vode. Pomembno je tudi, da so nekatere vidne značilnosti prostora med seboj v **kontrastu**, npr. ravna površina v kontrastu z gmoto. Uporabimo lahko

različne kontraste: pokončno – ležeče, svetlo – temno, visoko – nizko, mirno – razgibano, veliko – majhno, dolgo- kratko, geometrijsko – organsko, široko – ozko, gosto – redko, grobo – fino... S kombiniranjem teh različnih vidnih značilnosti prostora ustvarjamo zelo različne medsebojne kombinacije in vzorce. Ti nastanejo tudi v kulturni krajini, kot t.i. krajinski vzorci, s pomočjo naravnih zakonitosti in kot posledica človekove rabe prostora.

Sestavine v prostoru morajo imeti tudi funkcionalno vrednost. Takrat ima prostor tudi doživljajsko vrednost. Tako ima lahko prostor vizualno, kulturno, rekreacijsko, ekološko vrednost... Danes imata vedno večji pomen ekološki in socialni vidik ureditve prostora.

Hortikultureno oblikovanje v krajini

V Sloveniji imamo pet osnovnih krajinskih regij: krajine alpske regije, krajine predalpske regije, krajine subpanonske regije, kraške krajine notranje Slovenije, krajine primorske regije. Vsaka osnovna krajinska regija v Sloveniji ima svoje značilnosti in posebnosti ter naravne danosti, v njej pa srečamo tudi značilne krajinske vzorce oz. značilne krajinske tipe. Mnogi od njih imajo simbolni pomen in predstavljajo značilnost slovenskega prostora.

Krajino proučujemo kot celoto. V njej zaznavamo krajinske vzorce, vendar le tiste, ki izstopajo in jih lahko ločimo od ostalih elementov v krajini. So sinteza reliefa, podnebja, rabe tal in rastlinskega pokrova. V krajini so zanimivi tudi razni motivi. Te pogosto srečamo na razglednicah, v filmih, slikah... V krajini srečamo tudi prostorske vrednote.

Tako npr. v Savinjski dolini v ravnini prevladuje kmetijska dejavnost. Slika 30 prikazuje vzorec kulturne krajine. Vzorec nam poda strukturo prostora in je izražen z oblikami, linijami, barvami, teksturami. S pobočja se odpirajo zanimive vedute na dolino. Zanimiv je vzorec kmetijskih površin in linearnih potez vegetacije, ki se pojavlja kot obvodna vegetacija. Identiteto prostoru daje hmeljarstvo, gričevnato področje pa je, odvisno od lege, sadjarsko – vinogradno ali pa poraslo z gozdom.

Slika 30: Značilen krajinski vzorec kulturne krajine. Drevesasta in grmovna razrast vnašata v prostor razgibanost in je prijeten motiv.

Krajina se stalno spreminja, bodisi zaradi posegov človeka v njo ali pa zaradi naravnih procesov v njej. Kmetijska zemljišča se zaraščajo z gozdom in krajinska kulturna dediščina izginja. Zato je posebej pomembno, da se pri hortikulturenem oblikovanju zavedamo, da se pri postavljanju rastlin v prostor vedno držimo načela varovanja krajine in ohranjanja njene kulturne dediščine, njenih značilnih krajinskih tipov, vzorcev in motivov v njej. Krajinska pestrost je tudi osnova za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Krajina je lahko zelo ranljiva. Zato je pomembno, da poznamo tudi osnove varovanja krajine, okoljske probleme, prostorske razvojne trende.

Ali veš? Razvrednotena krajina in njene možnosti

V Nemčiji so v razvrednoteni industrijski krajini oblikovali industrijski krajinski park Duisburg-Nord. Park se razprostira na 200 ha in ima vsako leto preko 500.000 obiskovalcev, nima vstopnine, niti odpiralnega časa. Park je ohranil svoj nekdanji industrijski videz in s tem pričujoči dokaz zgodovinskega dogajanja in razvoja. Je pa prenovljen in s svojimi nenavadnimi prostori nudi pestro ponudbo. Slike so dostopne na naslovu:

<http://www.landliving.com/articles/0000000863.aspx>

Poglej in razišči: Hortikultureno oblikovanje v krajini

1. Poiščite in predstavite priljubljena načela kombiniranja oz. kompozicijske stalnice, ki so jih uporabili tekom zgodovine.

2. Na predlaganem internetnem naslovu si oglejte slike in preberite besedilo, ki se nahaja pod projektnimi podatki. Kako je zasnovan vrtni prostor? Izdelajte vajo po pripravljenem vzorcu v prilogi. (Priloga 7)

<http://www.bruto.si/slo/?m=1&p=11&pic=67>

Razložite in zapišite pojme, odgovorite na vprašanja:

- Kaj je minimalistično zasnovani vrt?
- Kako je lahko zasnovan vrt?
- Razložite vsebino prikazanih prizorišč.
- Katere rastline predstavljajo posamezne letne čase? Uporabite botanično poimenovanje rastlin. Predstavite rastline.
- Poiščite kontraste v vrtu.
- Katere grajene prvine srečamo v vrtu?
- Ali je vrt vizualno vsečen? Obrazložite.

4. Raziščite osnovne krajinske regije v Sloveniji in poiščite vsaj tri značilne krajinske tipe in vzorce v njej.

5. V strategiji prostorskega razvoja Slovenije so navedeni dejavniki prepoznavnosti krajine. Za vsak dejavnik poiščite primer in ga predstavite. Poiščite na naslovu:

<http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200476&stevilka=3397>

6. V svojem domačem okolju poiščite značilne krajinske vzorce in motive ter jih predstavite.

5. Obrazložite strokovne izraze v tabeli 7.

Tabela 7: Strokovni izrazi

<ul style="list-style-type: none">• oblike prostorskega reda• merilo• ritem• zaporedje• dominacija• gotika• naravna kompozicija• razvrednotena krajina	<ul style="list-style-type: none">• kompozicija• zlati rez• repeticija• harmonija• romanika• vodnjak življenja• kontrast• minimalistično zasnovan vrt
---	--

Vprašanja za ponavljanje.

- Zakaj pri hortikulturenem oblikovanju uporabimo načela prostorskega reda?
- Kje dobimo ideje za urejanje hortikulturenih prostorov?
- Katera so najpomembnejša kompozicijska načela?
- Obrazložite zlati rez.
- Obrazložite ritem.
- Kako deluje harmonija v prostor?
- Obrazložite poudarek.
- Kaj se dogaja pri gibanju opazovalca skozi prostor?
- Obrazložite kompozicijo v srednjem veku.
- Na kaj smo pozorni pri zlaganju elementov v kompozicijo?
- Kdaj dosežemo ugodje v zaznavanju prostora?
- Čemu se prilagajamo pri oblikovanju v krajini?

5. PRILOGE: VAJE

ŠOLA

.....

OSNOVE HORTIKULTURNEGA OBLIKOVANJA

ZBIRKA IZDELKOV IN VAJ

Dijak/inja:

Mentor:

Šol. l.:.....

KAZALO VSEBINE

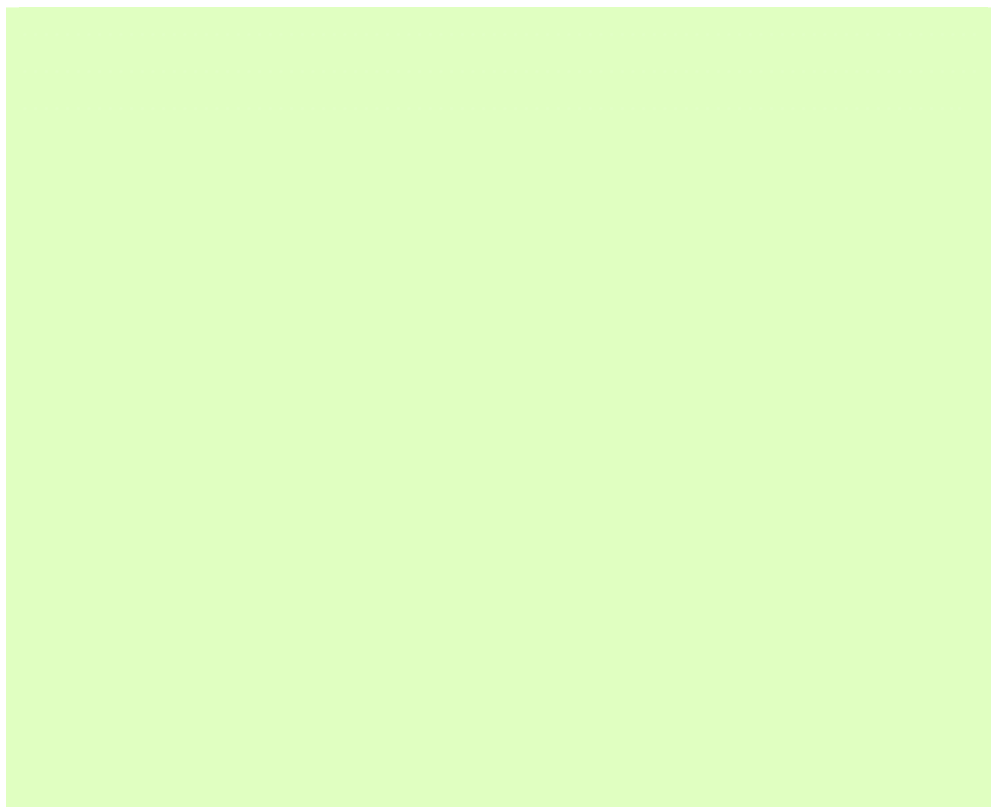
1. Krajinski park Logarska dolina (Priloga 1)
2. Krajine v Sloveniji
3. Lipiška izjemna krajina z značilnimi krajinskimi vzorci
4. Urejanje okolja v posameznih krajinah. Primeri.
5. Rastline v posameznih krajinah
6. Posebnosti v krajinah
7. Zbirka slik z različnih področij hortikulturenega oblikovanja
8. Hortikultureno oblikovanje v državah EU
9. Vrtna umetnost sveta
10. Preoblikovanje razvrednotene krajine
11. Zbirka slik cvetličnih vezav z izrazitim čustvenim nabojem
12. Cvetlična vezava z izrazito rastjo, gibanjem... (Priloga 2)
13. Rastline s padajočimi poganjki
14. Izvleček članka Gojenje rastlin v posodah (Likar M., (online), 2009)
15. Izvleček članka Osnove vrtnega oblikovanja (Rozman Fattori (online), 2003)
16. Oblike rastlin v šolskem parku s primeri
17. Fotografije cvetličnih vezav z izrazitimi oblikami
18. Skica tlorisa vrtno ureditve
19. Oporne točke v vrtu (Priloga 3)
20. Kako oblikujemo majhen vrt
21. Svetloba v prostoru
22. Barve v vrtu in v naravi
23. Barve v vrtu in v naravi (Priloga 4)
24. Učni listi Barva – barva okoli nas
25. Značilnosti barv, delitev barv, psihološka moč barv, barve v prostoru
26. Barvni krog
27. Vloga barv in medsebojno učinkovanje barv v zgodovini hortikulturenega oblikovanja
28. Barve v izdelku
29. Rastline, ki cvetijo v določenih barvah (Priloga 5)
30. Idejna skica zasaditve grede s čebulnicami (Priloga 6)
31. Vrt desetletja (Sušnik S., (online), 2010) in načela oblikovanja
32. Harmonija v vrtu (Vihr M., (online), 2010) in rastline v vrtu
33. Uporaba kompozicijskih načel v praksi
34. Načela prostorskega reda s primeri hortikulturenega oblikovanja
35. Priljubljena načela kombiniranja oz. kompozicijske stalnice
36. Minimalistično zasnovan vrt (Priloga 7)
37. Krajinske regije v Sloveniji, krajinski tipi in vzorci
38. Dejavniki prepoznavnosti krajine
39. Krajinski vzorci in motivi v mojem okolju
40. Strokovni izrazi

PRILOGA 1

Krajinski park Logarska dolina

Krajine Slovenije

V prazno polje narišite (prilepite) zemljevid Slovenije s prikazom osnovnih krajin. Označite Krajinski park Logarska dolina, izjemno Lipiško kulturno krajino in krajino po svojem izboru. Krajine nato zapišite v legendo.

Slika 31: Krajine Slovenije

Legenda:

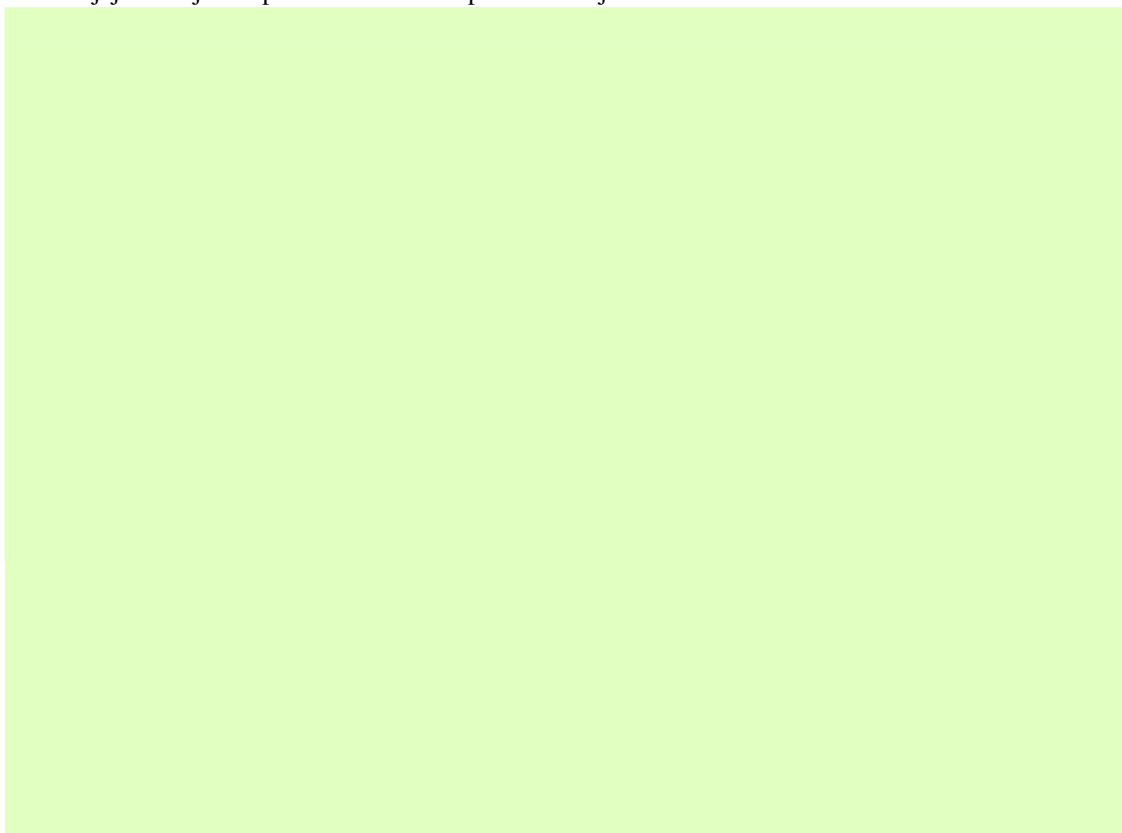
1.
2.
3.
4.
5.

Ime, priimek, razred, datum:

.....

Izjemna kulturna krajina – značilni krajinski vzorci

V prazno polje prilepite fotografije značilnih krajinskih vzorcev ter jih obrazložite. Predstavite tudi rastline, ki se nahajajo v krajini. Uporabite botanično poimenovanje.

Slika 32: Krajinski vzorci v krajini z značilnimi rastlinami

Rastline v krajini

-
.....
-
.....
-
.....
.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

PRILOGA 2

Izdelava cvetlične vezave: prikaz linij

Navodila za delo

Navodila za delo:

- poiščite idejo in izdelajte skico izdelka,
- izberete rastlino pri kateri prepoznate izrazite linije,
- določite tehniko dela, namen izdelka,
- uporabite poganjke rastline v izdelku in z njimi prikažite linije,
- uporabite načela oblikovanja in jih razložite.

Orodje, pripomočki:

.....

.....

.....

Varstvo pri delu: Kateri zakon o varstvu pri delu poznate?

.....

Strokovni izrazi:

- načela oblikovanja.....
- oblika izdelka.....
- oblika cveta.....
- oblika lista.....
- razporeditev rastlin v izdelku.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

Izdelava cvetlične vezave: prikaz linij

Zabeležite postopek nastajanja cvetlične vezave.

Opis dela:

.....

.....

.....

.....

.....

Orodje, pripomočki:

.....

.....

.....

Varstvo pri delu: Kako ravnamo z odpadnim rastlinskim materialom? Zakaj?

.....

Strokovni izrazi:

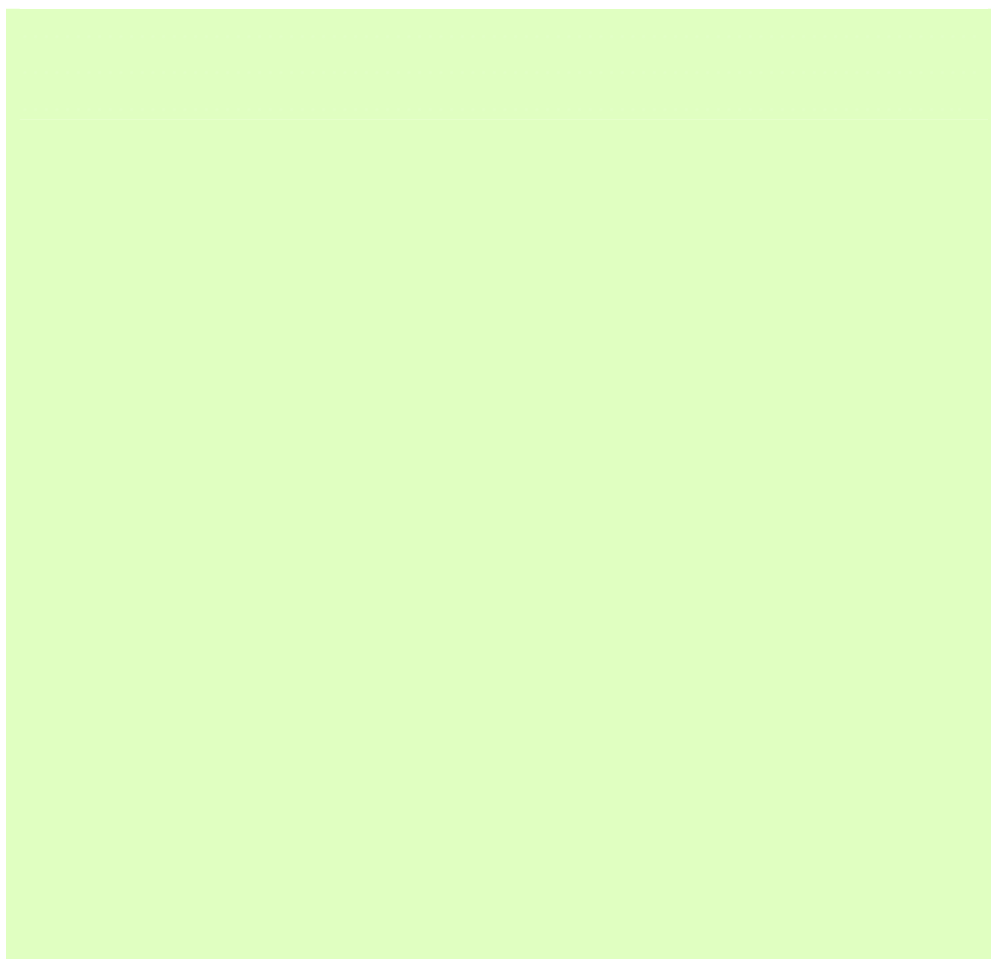
- cvetlična vezava.....
- linija.....
- točka.....
- cvetličarstvo.....
- floristika.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

SKICA IZDELKA

Izdelajte skico izdelka z izrazitimi linijami. Idejo poiščite v literaturi in jo predstavite na posebnem delovnem listu. V legendi obrazložite izbor rastlin.

Slika 33: Skica izdelka z izrazitimi linijami

Legenda:

1.
2.
3.
4.

Ime, priimek, razred, datum:

.....

PRILOGA 3

Oporne točke

Navodila za delo

Pripravili bomo analizo vrtno poti in zanimivih točk, ki se nahajajo ob njej. Izberete lahko poljubno vrtno pot v okolici šole. Izdelajte njeno skico. Vanjo vnesite tudi obstoječe in predlagane rešitve.

Na poti boste izbrali pet že obstoječih opornih točk, ki so vredne ogleda. To so tiste zanimivosti, ki so ob poti posebej pomembne. Ugotovili boste, če so dovolj zanimive za obiskovalce in ali bi lahko obstoječe stanje še izboljšali. Nato boste pripravili analizo poti s točkami ter obrazložili svoj pogled na predlagane oporne točke.

Analiza (SWOT analiza) zajema pregled predlaganih opornih točk, njihove prednosti in slabosti, priložnosti in nevarnosti. Pot ovrednotite z različnih stališč:

1. prva skupina ovrednoti pot s stališča slepih,
2. druga skupina ovrednoti pot s stališča ljubiteljev drevesnih vrst,
3. tretja skupina ovrednoti pot s stališča osnovnošolske mladine,
4. četrta skupina ovrednoti obstoječe stanje ureditve poti.

Pripravili boste tudi zanimive predloge, kako bi lahko obstoječo pot popestrili z različnimi novimi vsebinami. Poiskali boste dejavnosti zanimive za posamezne skupine in jih postavili v okolico poti. Predlagajte in pripravite svoje rešitve. Ideje poiščite v revijah, na internetu...

SKICA POTI S TOČKAMI

V prazni prostor boste vrisali skico poti z izbranimi opornimi točkami ter z novo predlagano popestritvijo prostora.

Ime, priimek, razred, datum:

.....

SWOT ANALIZA: PREDSTAVITEV PREDNOSTI

Naštejte vse prednosti, ki jih opazite na poti.

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

5.....
.....

PREDSTAVITEV SLABOSTI

Naštejte vse slabosti, ki ste jih opazili.

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

5.....
.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

SWOT ANALIZA: PREDSTAVITEV PRILOŽNOSTI

Predstavite priložnosti.

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

5.....
.....

PREDSTAVITEV NEVARNOSTI

Predstavite nevarnosti poti ali okolice ob njej.

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

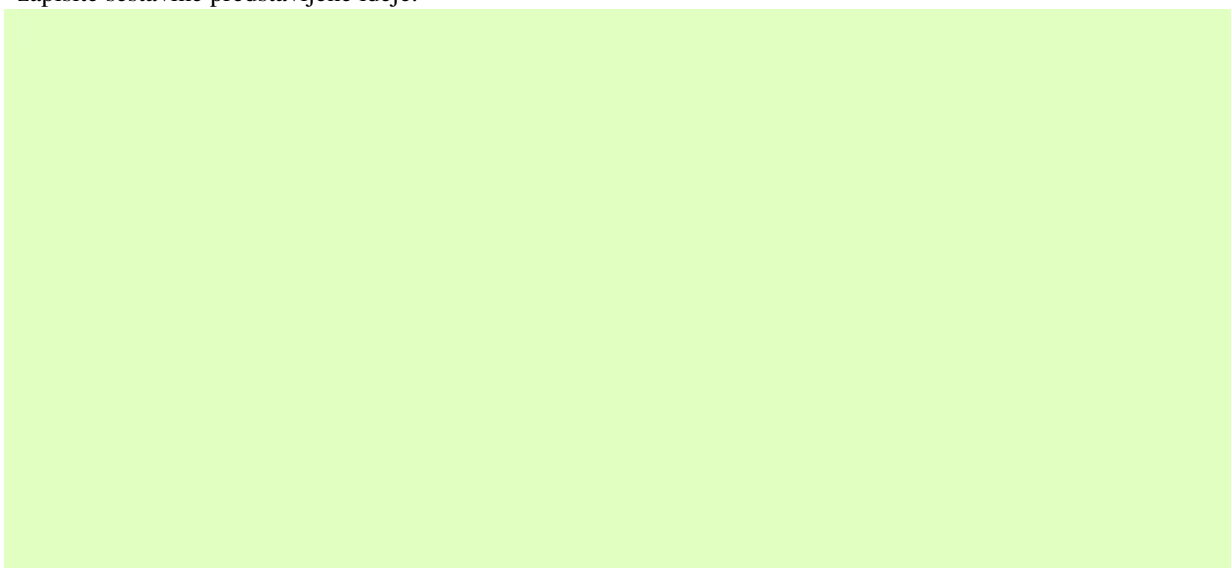
5.....
.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

PREDLAGANE REŠITVE

Poiščite idejo – fotografijo zanimive vrtno ureditve, ki bi jo umestili ob pot. Obrazložite zakaj. V legendo zapišite sestavine predstavljene ideje.

Legenda:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

RAZLAGA UGOTOVITEV

Razložite svoje ugotovitve.

- 1.
.....
- 2.
.....
- 3.
.....
- 4.

Ime, priimek, razred, datum:

.....

PRILOGA 4

Barve v vrtu in v naravi

ZANIMIVOSTI O BARVAH V VRTU

Zapišite zanimivosti o barvah, ki ste jih poiskali v literaturi.

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

5.....
.....

RASTLINE Z OKRASNIMI PLODOVI

Katere rastline z okrasnimi plodovi srečamo jeseni v vrtu? Kakšne barve so njihovi plodovi? Kako jih lahko uporabimo?

1.....
.....

2.....
.....

3.....
.....

4.....
.....

5.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

PRILOGA 5

Rastline in barve

Tabela 8: Rastline in barve

Rastlina	Barva cvetenja	Pomlad	Poletje	Jesen	Zima	Listi	Velikost rastline		Oblika rastline
							š	v	
1. <i>Rosa 'New Dawn'</i> , vrtnica vzpenjalka,	roza						2m	2m	
2. <i>Spiraea japonica</i> 'Little Princess', spireja	roza						0,5m	0,5m	
3. <i>Erika carnea</i> , spomladanska resa	roza-vijolična					drobni, igličasti	0,2m	0,2m	
4. <i>Calluna vulgaris</i> , jesenska resa	Odvisno od sorte					drobni, luskasti	0,2m	0,3m	
5. <i>Hedera helix</i> , bršljan	zeleni listi, črno modri plodovi						0,5m	0,5m	
6. <i>Hydrangea</i> <i>macrophylla</i> , velikolistna hortenzija						celi, veliki listi	1 m	1 m	
7. <i>Mahonia x</i> <i>bealeii</i> , mahonija	rumeni cvetovi, modri plodovi						1m	1 m	
8. <i>Rosa 'The Fairy'</i> , vrtnica	roza						0,5 m	0,5 m	

Tabela 8 prikazuje primer tabele, v kateri so zajeti vsi podatki o času cvetenja in barvah cvetov, plodov in listja za posamezno rastlinsko vrsto ali sorto. Pripravite podobno tabelo.

PRILOGA 6

Idejna skica zasaditve grede s čebulnicami

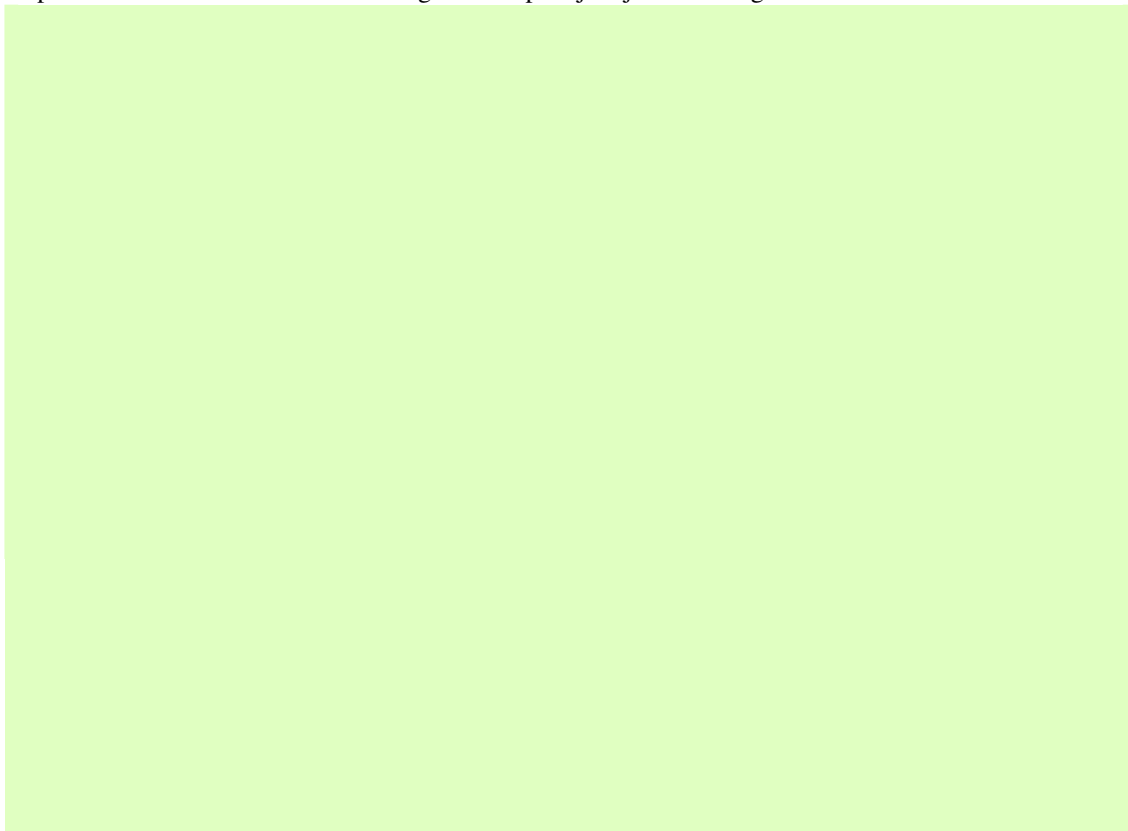
Izdelajte idejno skico zasaditve grede s čebulnicami. Upoštevajte navodila.

Zap. št.	Legenda	
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
Šola	Skica tlorisa površine z nasadom čebulnic	Ime in priimek
Datum:		

PRILOGA 7

Minimalistično zasnovan vrt

Prilepite slike minimalistično zasnovanega vrta in podajte njihovo razlago.

Razlaga

-
.....
-
.....
-
.....
.....

Ime, priimek, razred, datum:

.....

VIRI

Drašler A.. O krajini z risbo. Ljubljana. Biotehniška fakulteta in Arhitekturni muzej, 2005.

Enciklopedija vrtnarjenja. Ljubljana, Slovenska knjiga, 1994.

Hebar T.. Svetloba na pravem mestu. (online) Večer, Kvadrati. Maribor, 7.6.2010.

(Citirano 8.6.2010). Dostopno na naslovu:

<http://bob.czp-vecer.si/igre2006/kvadrati/default.asp?kaj=1&id=2010060705547106&tab=Vecer2001>

Kolšek A., Ciglencečki M., Ekkar M., Jaki B., Štamcar M. L.. Dornava: Vrišerjev zbornik. Ljubljana, Slovensko umetnostnozgodovinsko društvo, 2003.

Marin J.. Očarljivost atrijskega vrta. Vrt je podaljšek stanovanja. (online) Večer, Kvadrati. Maribor, 17.5.2010. (Citirano 8.6.2010). Dostopno na naslovu:

<http://bob.czp-vecer.si/igre2006/kvadrati/default.asp?kaj=1&id=2010051705540779&tab=ARH2010VEC>

Ogrin D.. Vrtna umetnost sveta. Ljubljana, Založba Pudon, 1993.

Pečjak. V.. Psihološka podlaga vizualne umetnosti. 1. natis. Ljubljana: Debora, 2006.

Pogačnik A.. Prispevek k teoriji mestnega in pokrajinskega motiva. Ljubljana. Katedra za prostorsko planiranje, 1987.

Rozman Fattori I.. ideje za ureditev bivalnega vrta. Načrtovanje, oprema, zasaditev. Ljubljana: Fattori, 1999.

Sušnik S.. Vrt desetletja. (online) Rože & vrt. Ljubljana (Citirano 20.4. 2010). Dostopno na naslovu: <http://www.rozeinvrt.si/vrtovi/tuji-vrtovi/vrt-desetletja.html>

Strgar J.. Vrt in vrtna kultura. Celovec: Mohorjeva družba, 2001.

Šuštaršič N., Butina M., Gleria B., Zornik K.. Likovna teorija. Učbenik za likovno teorijo v izobraževalnem programu umetniška gimnazija – likovna smer

Viher M.. Harmonija v vrtu. (online). Vrtnarimo. Maribor, Študentsko društvo Agronom. (citirano 20.4.2010). Dostopno na:

<http://fk.uni-mb.si/agronom/docs/vrtnarimo.pdf>